Értesités!

Az őszi idényre beérkezett toll-ék ujdonságaink megtekintésére, melyeket gyári árakon árusitunk, a t. vevőket tisztelettel meghivjuk. — Nemkülönben figyelembe ajánljuk saját művirág gyártmányainkat, u. m. készleteket, arakoszorukat, szoba és templom-virágokat, babér és gyászkoszorukat, stb. Kiváló tisztelettel

1776 **Kálazdy nővérek,**
Budapest, váczi utcza 9. sz.

Franczia folyékony **hajfestő-szer,** (Chromat. Parisien)
melylyel minden hajat tetszés szerint 10 percz alatt állandóan megfesthetni fekete, barna vagy szőkére. Főtulajdonságai: a szin állandó s a természetes szintől meg nem különböztethető, az alkalmazás egyszerű. — Ára 2 frt. A készülékek (csészék, kefék stb.) 50 kr. **Főraktár: Budapesten, TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, király-uteza 12. szám.**

1884. okt. 94. sz. 1884. okt.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbizásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Miért nem Bécsnek, miért Budára? — Id. Görgei Istvántól.
Az angol választási reform. — Fenyvessy Adolftól.
Mozgalmak az egyetemi rendszer ügyében. (II.) — Szabó Józseftől.
Keleti Szudán. — Simonyi Jenőtől.
Egy kis félreértés. Átdolgozás angol beszély után. — Belényesi Gábortól.
Költemények. A szél. Gyulai Páltól. — A falusi kovács. Longfellow után angolból. Szász Bélától.
Értesitő. Hunfalvy P.: Der nationale Kampf gegen das ungarische Staatsrecht. Xy. — Ábrányi Emil: Teréz és kisebb költemények. —g.— Válasz Hampel József ur czikkére. Tagányi Károlytól. — Viszonválasz. Hampel Józseftől.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ívnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkétszer 120 ívnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A **Budapesti Szemle** tájékozni igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetitő kiván lenni egyfelől a szak tudomány és a mívelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. **E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.**

Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt

Előfizetéseket minden könyvárus elfogad. Bécsben, Szelinski György cs. kir. egyet. könyvárus, I. Stefansplatz Nr. 6.

Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TARSULAT,
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

HAZAI IPAR

RIGLER JÓZSEF EDE
budapesti gyártelepeinek legujabb készitménye:

ARANYMONDATOK-

kal ellátott levélpapirok és oritékok, melyek sarkaiban magyar aranymondatok foglaltatnak. Kiállitásuk többi készitményeihez méltóan a legdiszesebbnek nevezhető s mindamellett igen egyszerü, de egyszerüsége által egyike a legelegg. levélpapiroknak. Fenti valamint a gyártelep **többi levélpapir ujdonságai** kaphatók a **belvárosi raktárban**

keeskeméti utcza 13-dik szám alatt.

Árjegyzékek kivánatra bérmentve. 1430

Gyártelep: VI. rózsa-utc. 55. sugárutról jobbra.

HAZAI IPAR — HAZAI IPAR

A föltaláló dr. Meidinger tanár ur által kizárólag. hitelesitett gyár

MEIDINGER-KÁLYHÁKRA.

HEIM H., fiók: Budapest, Thonet-udvar.
Gyár: Ober-Döbling, Bécs mellett. 1716
Raktár: Bécs, I., Kärntnerstrasse Nr. 42.

Legjobb szabályozható, töltő- s szellőző kályhák.

A kedveltség, melyben kályháink mindenfelé részesülnek, sok utánzásra adott alkalmat. Figyelmeztetjük tehát, tekintettel mellékelt védjegyünkre, a t. közönséget saját érdekében, hogy jelesen ismert gyártmányainkat föl ne cserélje az utánzásokkal; legyenek azok egyszerűen mint Meidinger-kályhák vagy mint javitott Meidinger-kályhák ajánlva.

Fütés egész 3 szobáig csak egy kályhával.

Központi fütések egész épületekre.
A gyár védjegye a kályhaajtók belsejére van beleöntve.

Védjegy. MEIDINGER-OFEN H. HEIM Védjegy.

Tervezetek és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME

9935

A folyékony glycerin-creme sikerült egyesitése a legártatlanabb szereknek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frisseségét föntartják. Ez eltér az eddig közönségesen használt glycerin-illatszerektől, melyek a glycerinen kivül semminemű hatályos részeket nem tartalmaznak. Ára frt 1.20.

Legfinom. glycerin-szappan
glycerin és illatos növényekből, kitünően tisztit és élénkiti a bőrt, és a finom pipereszappan minden kivánt előnyeivel bir. Darabja 35 kr.

Párisi hölgypor (legfin. poudre de riz)
a bőrnek leggyengédebb fehér szint adja, és ártatlansága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknél, ugy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — **Egy doboz ára 50 kr.,** (fehér és rózsaszinü) **tollal 1 frt.**

Kézmosó-por mandulla-szappan és spermacetből készitve, a legártatlanabb arcz- és kézbőr-tisztitó szer. — **Egy doboz ára 50 kr.**

Rouge végétal arczpirositó, ára 50 kr.
Török József gyógyszerésznél, Budapest, király-utcza 12.

☞ **Hamisitott párisi hölgypor-tól óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódinak, melynek dobozán, valamint használati utasitásán a fenti védjegy látható.**

Dr. Lengiel F.

nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirból ha annak törzsét megfurták, kifolyik, ember emlékezet óta a legkitünőbb szépitőszernek van ismerve; ha pedig e nedv a föltaláló utasitása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bir. Ha azzal **arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán ez gyöngéddé és fehérré válik.** E balzsam kisimitja az arczon támadt redőket és himlőhelyeket, fiatal arczszint ád; a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és frisseséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, böratkát és minden egyéb börszenynyet eltávolit. Egy korsóval használati utasitással együtt 1 frt 50 kr.; póstán küldve 10 krral több.

Fő letét Magyarország számára Török József, gyógyszerésznél, **Budapest** király-utcza 12. szám; **Pozsonyban Pisztory Bódog**, gyógysz. **Temesváron** Tarczay József gyógysz. **Zágrábon** Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél.

Nyujtsuk a szerencsének jobbunkat!

500,000

márka fönyereményt igér kedvező esetben a legujabb hamburgi nagy **pénzsorsjáték** mely a magas **kormány által** jóváhagyatott s biztosittatott. Eme ujabb játék-tervezet előnyös berendezése abban áll, hogy rövid pár hó lefolyása alatt 7 sorsolásban **100,000 sorsjegyből 50,500 nyereménynek** kell bizton történnie, ezek között vannak fönyeremények esetleges **500,000** b. márka illetőleg

1 nyerem. à m. 300,000	26 nyerem. à m. 10,000
1 nyerem. a m. 200,000	56 nyerem. à m. 5000
2 nyerem. à m. 100,000	106 nyerem. a m. 3000
1 nyerem. à m. 90,000	253 nyerem. à m. 2000
1 nyerem. à m. 80,000	6 nyerem. à m. 1500
2 nyerem. à m. 70,000	515 nyerem. à m. 1000
1 nyerem. à m. 60,000	1036 nyerem. à m. 500
2 nyerem. à m. 50,000	29020 nyerem. à m. 145
1 nyerem. à m. 30,000	19,463 nyeremény à m. 200,
5 nyerem. à m. 20,000	150, 124, 100, 94, 67, 40, 20.
3 nyerem. a m. 15,000	

Ezen nyereményekből az első osztályban 4000 sorsoltatik ki 157,000 m összegben. — Az 1 oszt. fönyeremény **50,000** mt. tesz s a 2-ikban **60,000**, a 3-ikban **70,000**, a 4-ikben **80,000**, az 5-ikben, **90,000**, a 6-ikban **100,000**, a 7-ikben azonban esetleg **500,000**, illetőleg **300,000, 200,000** stb. márkára emelkedik.

A nyereményhuzások tervszerüleg vannak megállapitva.
Ezen nagy, az állam által biztositott pénzsorsjáték első osztályu huzására kerül

1 egész eredeti sorsjegy csak **3.50** frt o. é.
1 fél » » » **1.75** frt o. é.
1 negyed » » » **90** kr. o. é.

Mindennemü megbizások, **a pénz beküldése, postautoni fizetés vagy az összeg utánvétele mellett** rögtön a leggondosabban teljesittetnek, s mindenki az állam czimerével ellatott **eredeti sorsjegyet** tőlünk saját kezeibe kapja.

A megrendelésekhez a szükséges hivatalos tervezetek ingyen mellékeltetnek, melyekből ugy a nyeremények beosztása az illető osztályokra, mint szintén az illető betétek is megláthatók és minden huzás után érdekelt feleinknek felhivás nélkül megküldjük a hivatalos huzási lajstromot. Kivánatra a hivatalos tervet előre megküldjük megtekintés végett bérmentve, és készek vagyunk nem tetszés esetében a sorsjegyet az összegnek visszafizetése mellett huzás előtt visszavenni. — A nyeremények kifizetése tervszerün pontosan s az állam jótállása mellett történik. Csoportozatunk mindig a szerencse kegyeltje volt és érdekelt feleinknek gyakran a legnagyobb nyereményeket fizettük ki, többek között **250,000, 100,000, 80,000, 60,000, 40,000** stb márkával.

Egy ily, a **legszolidabb alapokra** fektetett vállalatnál előreláthatólag mindenütt a legélénkebb részvétre lehet bizton számitani s kérjük ennélfogva, hogy minden megbizásnak megfelelhessünk, minden megrendelést mielőbb, mindenesetre pedig **f. é. október 31-ke** előtt az alábbi czéghez küldeni.

Kaufmann és Simon bank- és váltó-üzlete Hamburgban.

U. i. Ezennel köszönetünket nyilvánitjuk az eddig ajándékozott bizalomért, s kérjük a hivatalos tervezet áttekintése által a nagyszerü nyerési esélyekről meggyőződni, melyeket e sorsolások nyujthatnak
1802 A fentebbiek.

KWIZDA KÖSZVÉNY-FOLYADÉKJA

évek óta kipróbált, jeles szer

köszvény, csúz és idegbántalmak ellen.

Védjegy.

Jelesnek bizonyul ficzamodások, az izmok és idegek feszültsége, véraláfutások, zúzódások, a bőr érzéketlensége, továbbá helyi görcsök (lábikragörcs), idegfájás, s kötelékek után származott daganatok ellen; főként erősitő szer nagyobb fáradságok, gyaloglások, stb. előtt és után, valamint előhaladott aggkorban beállott gyöngeségeknél.

Valódi minőségben a következő czégeknél: **Budapesten** nagyban: Török József gyógysz., király-utcza, Strobentz testv., Thallmayer A. és Seitz, Pillich F. (kerepesi udvar); Kochmeister Frigyes utóda.

Fő letét: KWIZDA FERENCZ JÁNOS
kerületi gyógysz. és cs. k. udv. szállitónál **Korneuburgban.**

Egy üveggel 1 frt o. é.

☞ Ezen kivül a koronaországok majd minden gyógyszertárában vannak letétek, melyek a vidéki lapok által időnként köztudomásra hozatnak.

Szives megfigyelésül. E készitmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig Kwizda köszvényfolyadékát kérni és arra figyelni, hogy ép úgy minden üveg, valamint a carton is a fönnebbi védjegygyel van-e ellátva. 709

A már 1835 óta fenálló

UNGER F. W. FIA

rövidárú, szövött és fehérnemü üzlet,
Budapest, Deák Ferencz-utcza 7. sz.,

bátorkodik az alábbi czikkeket mélyen tisztelt vevői körének gyári árak mellett, a legmelegebben ajánlani, u. m.: dús raktárát duxi ingek és lábravalóknak, gyapot és gyapjuból férfiak, nők és gyermekek számára, ugy nemkülönben a mostan ujra közkedveltté vált **Normal mellénykéket, lábravalókat, kapczákat és harisnyákat prof. Jäger** rendszere szerint. Továbbá trico-derekakat mindenféle szinben 5 frttól 8 frtig. Ugyszinte női és férfi **mellényeket, ujjakkal vagy anélkül, vadász harisnyákat, ütérmelegitőket, lábszármelegitőket, haskötőket, gyermek és női lábszárharisnyákat, gyermek és női kötényeket, nyakkendőket, gallérokat, kézelőket, vállfüzőket és nadrágtartókat.** Legérdekesebb választékot gyermek, női és férfi harisnyákból, gyermek és férfi kapczákból, harisnyaszárakból megkötésre. Gyermek-szoknyácskákat, főkötőcskéket, szakálkákat, czipőcskéket, ruha és kabátkákat berlini pamukból és kötő-gyapjuból. Nagy raktár alsó szoknyákból, lószörszövet, moir posztó és nemezből, ugyszinte fél krinolin és tournierek. Gyári raktár gyapot ágytakarókból. Függöny-szövetek méterszámra és elkülönitve. 1771

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4. szám.)

43-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, OKTÓBER 26. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre 6 frt. | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 frt. | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 frt. | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

SZÁSZ KÁROLY

A DUNAMELLÉKI REF. EGYHÁZKERÜLET PÜSPÖKE.

Szász Károly életpályája s közéleti és különösen irodalmi munkássága annyiszor s oly sok oldalról volt rajzolva és méltatva, többi közt lapunkban is, hogy a már ismételve elmondottak után, még az ő tevékenységét vázolni szinte fölösleges. De a dunamelléki ref. püspöki hivatalba beigtatása alkalmából nem lesz érdektelen — a «Protestáns Naptár» 1885-ik évre e napokban megjelenendő folyama után — fölmutatni az ő papi, tanári és egyházirodalmi munkásságát, mely legkevésbbé volt ismertetve s az irodalmi és életrajzi vázlatokban csak mellékesen volt érintve.

1829-ben, Nagy-Enyeden, a Bethlen-főiskola árnyékában születvén, kis gyermekkorára már a protestáns egyház és iskola fénylő s melegitő napja sütött. Hat éves korában, mint olvasni, irni és számolni tudó gyermek lépett az iskolába, a hol köz- és magántanitói voltak ugyan, mint másoknak, de egyetlen igazi nevelője s tanulmányainak és fejlődésének vezetője, mestere, édes atyja volt, a kit méltán neveznek ma is «nagy Szász Károly»-nak. Ez vezette be őt nemcsak az iskola összes tanulmányaiba, hanem az önmunkásság és öngondolkozás, a szabadság és a haladás azon szellemébe is, melyet egyszóval: protestáns szellemnek nevezünk.

Atyja — mikor ő nyolcz éves gyermek volt — a mathematika tanszékére helyeztetvén át magát, fiát is, nemcsak e tantárgy iránti előszeretetből, hanem észfejlesztés és értelmi disciplina szempontjából is, kiválóan mathematikussá igyekezett nevelni. Az eleven eszü és tanulékony fiu a tudományok ez ágától sem volt ugyan idegen, de költői és irói hajlamai korán kifejlettek benne s a mathematikai és trigonometriai formulák mellett a rimek mesterségét is hamar eltanulta. Római történelmet és mathematikát egyenlő szeretettel tanulván, másodéves diák korában e két tárgyból egyszerre nyert egy-egy zárt pályázatra beadott terjedelmes dolgozatával pályadijt; sőt ugyanakkor a csak theologusok számára kitüzött egyházi beszéd-pályázatra is versenyzett s dicséretet nyert *Galat V. 1*-re irt predikácziójával. De még ekkor nem volt szándékában, hogy a papi pályára

Ellinger Ede fényképe után.

SZÁSZ KÁROLY.

készüljön. S mikor 1818-ban a jogi tanfolyamot is elvégezte, nem ment a theologiára, hanem kineveztetett mathematikai szaktanitóvá. Ebbe az állásba azonban be nem léphetett, mert apját b. Eötvös a vallás és közoktatási miniszteriumba államtitkárul szólitotta be; a család Pestre költözött, s a sors Károlylyal is máskép rendelkezett. Beállván a zivataros idők, a budapesti egyetemen felsőbb mathematikai tanfolyamot hallgatott; 1849 tavaszán pedig a honvédség műszaki csapataiba utász-hidásznak (pionier) állott be, hol előbb káplár, aztán hadnagy lett. De Világos véget vetett a forradalomnak; ő Boros-Jenőn tette le a fegyvert s szerencsésen elmenekült a besoroztatás elől. Előbb Roffra a Borbély családhoz, azután Gömörbe a Szentmiklóssy (kath.) családhoz került nevelőnek, a hol 1850 februárjától 1851 augusztusig volt.

A forradalom s annak bukása mindent felforgatván, uj életpályáról kelle gondoskodnia. Nem remélhetvén, nem is akarván hivatali, vagy átalában polgári pályára lépni, a papi s esetleg tanári pályát választotta magának. Erre leginkább Tompa Mihály, ki ekkor keleméri pap volt s a fiatal költőt barátságába fogadta, adta a buzditást. Ámde a theologiai szeminariumok csukva voltak. A tiszáninneni kerületé is (melynek kebelében volt) Sárospatakon. Papokra azonban szükség levén, a kerület megengedte a jelölteknek tanfolyam hallgatása nélkül, magán készület után is jelentkezni a vizsgálatokra. Szász Károly is jelentkezett, miután egész erővel készült a theologiai tudományokra. Az egyházkerületi rendtartás szerint az első (a káplani) vizsgát a traktuson kellett letenni, melybe magát az illető bekebleztetni akarta. S igy ő a gömöri egyházmegyében, melynek Terhes Sámuel volt az esperese, jelentkezett s bocsáttatott a káplani vizsgára. Terhes Sámuel esperes a kitünő vizsgát tett ifjut azonnal maga mellé nevezte ki káplánul s részére e minőségben a szuperintendensi felhatalmazást (exmissiót) kérte. Apostol Pál ezt ki is adta, az ifju atyafinak vállaira akasztotta a palástot, őt megeskette a Krisztusnak, s kibocsátotta a szent sakramentumok kiosztására.

Szász Károly azonban nem tért vissza többé a tiszáninneni egyházkerületbe és a gömöri traktusba; a rimaszombati káplánságot sem foglalhatta el, mert szülői látogatására Erdélybe menvén, itt érte a nagykörösi egyház meghivása, mely főgymnáziumát épen akkor szervezvén, a többi közt őt is, a már ekkor némi irói névvel biró fiatal költőt, tanárul hivta meg, s ő épen csak bucsuzni és köszönni térhetett Gömörbe vissza.

1851 szeptemberben elfoglalta tanári hivatalát Nagy-Körösön. A magyar nyelv és irodalom tanszékére hivatott meg; de ő azt, hogy reá Arany Jánost nyerhessék meg, szivesen felcserélte a mathematikaival s e tudományt nagy kedvvel és sikerrel tanitotta két évig. Palástját sem akasztotta szegre. Templomban és koporsóknál nem egyszer szolgált s gyakorló papi pályájának itt találta első iskoláját. Ugy Kecskeméten is, hová 1853-ban a gymnázium ugyanazon tanszékére ment át s hol Polgár Mihály szuperintendens különös szives szeretetét nyerte meg. De itt alig állapodhaték meg. Már azon év októberében meghalt atyja s ő anyja vigasztalására sietett Maros-Vásárhelyre s ott egy kézdi-vásárhelyi polgárral ismerkedett meg, a ki őt a székelység e városába hitta, hol a papi szék épen betöltendő volt s próba-szónoklatok tartattak. Engedett a meghivásnak s egyetlen prédikációjával (Ján. I. 19—23) ugy megnyerte a jó és buzgó kézdivásárhelyieket, hogy azok hallani sem akartak azontúl más papról mint róla s még azon évi deczemberben csaknem egyhangulag meg is választották.

Lelkészi hivatalát 1854 tavaszán foglalta el s három évig viselte, nagy lelki örömmel és buzgósággal s évről-évre növekedő közszeretet és népszerűség által környezve. S nemcsak Kézdi-Vásárhelynek, hanem az egész vidéknek, sőt az egész Háromszéknek legkedvesebb papja s templomi és halotti szónoka lett. Abban az időben a mi nevezetesebb temetés, templomszentelés vagy egyéb egyházi ünnepély volt, az egy sem eshetett meg az ő szolgálata nélkül. Nehány barátjával, egykori nagyenyedi iskolatársával, most háromszéki paptársaival, uj lendületet adtak mind a templomi szónoklatnak, mind átalában az egyházi életnek. Ezért egyházaikban kölcsönösen szolgáltak s hirdették az igét; egyházmegyei s rikánbelőli kommunitási gyüléseiken az uj szellem és haladás meghonositásán munkáltak; ők voltak megindítói egy háromszéki gimnázium felállitására irányult mozgalomnak s igy a sepsi-szt.-györgyi (ma főalapitójáról Mikó-tanodának nevezett) gymnázium első megalapitói. Szász a mellett az egyházi irodalom terén is megkezdte működését. 1855-ben irta «Buzgóság Könyve» czim alatt imakönyvét protestáns nők számára, mely költői nyelven szóló vallásos szellemével ma is közkedveltségnek örvend s már ötödik kiadásban forog szép közönsége kezén. Demeter Samu kartársával pedig «Erdélyi Egyházi Predikátori Tár» czimü gyüjtemény szerkesztésére s kiadására egyesült, melyből egy vastag kötet jelent meg két füzetben. Tőle e kötetben csak két beszéd s nehány szertartási dolgozat és egyházi ima foglaltatik. Egyik az a beszéde, melyet Kolozsvártt, az 1855-diki zsinaton tartott, a hol második papi czenzuráját kitünően tette le s a hol fölszenteltetett. A másik pedig bucsu-homiliája, melylyel kézdivásárhelyi kedves gyülekezetétől ugy vett bucsut, mint Pál egykor az efezusi vénektől. (Cselek. XX. 18—28.). Sirva kisérték őt ki, s szeretetök iránta oly erős és állandó volt, hogy midőn 1880-ban, a s.-szent-györgyi kerületi közgyülés alkalmával őket 23 év mulva meglátogatta, örömkönyekkel, ujjongva s ünnepélyességekkel és ovációkkal fogadták.

1857 tavaszán ugyanis a dunamelléki egyházkerület solti egyházmegyéjébe kebelezett kunszentmiklósi egyház választotta s hivta meg papjául.

Hat évet töltött a kunszentmiklósi egyház szolgálatában. Hivatali buzgósága, predikálásának hatása s a személye és működése iránti bizalom és szeretet: mind csak folytatása volt a kézdivásárhelyinek. Csakhamar Szentesre hivatott, de ő alig megnyert s már megszeretett otthonában maradt. Prédikálta az igét alkalmas és alkalmatlan időben, hittel, hévvel, szeretettel.

A kunszentmiklósi kis gymnáziumra, valamint a népiskolákra is különös gondot fordított; s az egyházmegye őt nemsokára tanügyi bizottsága élére állitotta. Majd egy év alatt az egyházmegye kormányzata minden lépcsőjén átment. Főjegyző, — alesperes, — főesperes lett. De ez utóbbi hivatalát, — melyre az épen általa megindított s az egyházmegyében érvényre is jutott restaurációnális mozgalom diadala után három évre választatott — egy év mulva letette, mivel az egyházkerületben némi kellemetlenségei voltak s elveit az uralkodó párttal szemben nem érvényesithette. Annál nagyobb tevékenységet fejtett ki az irodalom s jelesen az egyházirodalom terén is. Fördős Lajossal egyesülve, átvette ettől a «Különféle Papi Dolgozatok» szerkesztését, melyből három kötetet adott, a leggondosabban szerkesztetteket kétségkivül e nagy vállalatból. Folytonosan dolgozótársa volt a «Protestáns Egyházi és Iskolai Lapok»-nak, melyeket egyházpolitikai, egyházirodalmi s kritikai és polemikus czikkekkel gyarapitott, valamint a «Sárospataki Füzetek»-nek is, melyekben — a többi közt — először ismertette hazánkban az amerikai Channinget, e kitünő unitárius egyházi s szociális irót. A mellett összegyüjtötte s kiadta egy kötetben «Halotti Imáit», melyek átalános használatba mentek s nagy elterjedést nyertek. A dunamelléki egyházkerület egyházi tanácsbirájává választatván, ismét tevékeny részt vett a kerületi gyüléseken s mindig a modern eszmék és alkotmányos szabadság előharczosai közt foglalt helyet; sokszor kisebbségben, vagy ellenzéken, — de elveitől soha sem tágitva.

Hat évi szolgálat után a szabadszállási szomszéd egyházba ment át. Itt is hat évre terjedt hivataloskodása — de ebből kettőt, mint a fülöpszállási kerület országgyülési képviselője, egyházától többnyire távol volt kénytelen tölteni. Csak az országgyülési szünidőkre mehetett haza, előtte minden egyébnel kedvesebb szolgálatába. Igy töltötte otthon az 1866-iki nyarat is, mikor a rettenetes kholera-járvány ugy megtizedelte gyülekezetét, hogy 6000 lélekből 347 esett áldozatul, hat hét alatt. E rettenetes napok alatt ő félelem és rettegés nélkül állta meg helyét; vigasztalta népét a templomban, a temetőben, a házakban, a betegeknél és a koporsók felett.

1867-ben báró Eötvös által a vallás- és közoktatási miniszteriumba osztálytanácsosul hivatván meg, itt először a protestáns ügyek vezetését, majd a népiskolai törvény létrejötte után a pestmegyei s később a jászkunsági tanfelügyelőség szervezését és vezetését vette át, 1874-ben pedig a miniszteriumba ujra berendeltetvén, itt előbb ismét a protestáns és a görögkeleti és zsidó ügyeket, — 1876 óta pedig az egyetemi oktatás-, s a középiskolák közül a reáliskolák-, s a középiskolai törvény létrejötte óta az autonom felekezetek középiskolái ügyét is vezette. A nagy és sokoldalu munkásságból, melyet Szász Károly a miniszteriumban kifejtett e tizenkét év alatt, elég legyen itt megemliteni, hogy mint a protestáns ügyek referense éveken át erős harczosa s ernyedetlen védője volt a protestáns egyház jogainak, mint tanügyi referens buzgó munkása és szárnysegéde Trefort miniszternek, különösen az egyetemi és műegyetemi alkotások létesitésében. A középiskolai törvény, tiz évi készültében s annyi át meg átdolgozásaiban, nagyobbrészt az ő műve. A debreczeni zsinatban azért nem vett részt, mert annak dolgait neki a miniszteriumban kellett képviselnie, s ő annak is ép oly buzgó, mint sikeres védője és előadója volt. A zsinati törvényeket szentesitő királyi elhatározás is az ő tollából folyt, valamint a megerősités iránti föliterjesztés is.

Igy ő a papi székből lelépve is, folyvást az egyház és iskola, a kultura és a protestáns haladás szolgálatában maradt. És pedig külsőkép is. Mint tanácsbiró, egyetemes tanügyi bizottsági tag s számos más egyházi és iskolai bizottságnak részint tagja, részint elnöke, több izben konventi tag s az erdélyi egyházkerület egyik képviselője — mindenkép s folytonosan élénk és tevékeny részt vett egyháza életmüködésében és kormányzásában. Az egyházi irodalom terén működni sem szünt meg. A budapesti és kolozsvári protestáns egyházi és iskolai lapok állandó munkatársa. S csak pár évvel előbb kezdte meg egyelőre öt kötetre tervezett papi dolgozatai egybegyüjtését, melyekből eddig két kötet jelent meg; most a többit is bizton várhatjuk. Palástját soha sem vetette le; végig az maradt ünneplő ruhája; hivatalos és állami ünnepélyeken, a királyi udvarnál s elfogadásokon, sokszor feltünt a palástos miniszteri tanácsos. Egyházszertartási funkcióit is gyakran s nagy előszeretettel teljesitett; ha keresztelni, esketni vagy temetni hivták, vagy ha prédikálni kellett — ő mindig készen volt. S talán itt lesz helyén őt, mint *egyházi szónokot* röviden jellemezni. Erőteljes és csengő hangja, folyamszerü, néha gyors árként omló beszéde, nagy szóbőséggel és soha fenn nem akadó készséggel rendelkező előadása, mindenesetre magasan kiemelik őt a mindennapi szónokok átlagos szinvonaláből. Előadása, beleértve hanghordozását, ugy mint taglejtését, egészen közvetlen, a szó legnemesebb értelmében, és természetes. Semmi betanultság és mesterkéltség nem lévén benne, a legjobban átgondolt, vagy épen leirt beszédet is oly közvetlenséggel adja elő, mint a rögtönzöttet. Ennélfogva akárhányszor halljuk, mindig másnak tetszik előadása, mert mindig a pillanat hangulatának hatása alatt áll. Csöndesebb, vagy tüzesebb, a mint tárgya inkább vagy kevésbbé ragadja meg s heviti át. Mozdulata fesztelen, kimértség és betanultság nélkül; azért nem is művészi, csak épen természetes. Beszédei tartalma fölvett textusához, vagy alapeszméjéhez tapadó; sem tudós, sem költő nem igyekszik lenni, s csak a mennyiben önkénytelenül jó a költői melegség vagy virágosság, nem számüzi azt előadásából. A szivhez szeret szólani, de a szándékos és erőszakos elérzékenyitést (még gyászalkalmaknál is) kerüli, mint átalában az olcsó hatásokat. Inkább akar vigasztalni, mint felzaklatni, inkább meggyőzni s melegiteni, mint elragadni. Dogmatikus szőrszálhasogatásokba, vagy száraz feszegetésekbe soha sem téved. «Inkább akar a gyülekezetben öt szót szólani értelemmel, mint tizezeret idegen nyelveken.»

E természetességének s közvetlenségének (mely a beszélőnek magának áthatottságát a hallgatónak is átadja) köszönheti azt, hogy mindazon gyülekezetekben, melyekben szolgált, nagy hatása volt s átalános szeretetnek örvendett. Azonkivül egyénisége is, mely meggyőződéseinek mindig erős, néha tulságosan is heves kifejezést ad, de haragot soha sem tart, többeket nyert meg, mint idegenitett el.

Átalában véve nemcsak mint pap, hanem mint ember is, a magán élet körében, első sorban is mindenek felett a szív embere. Ritka mértékben ékesiti őt a legnemesebb lelkeknek az az erénye, mely a legtöbb örömét abban találja, hogy másoknak szolgáljon s jót tegyen. Évenként százak és százak fordulnak hozzá pártfogásért, közbenjárásért, segitségért s ő mindenkiért készséggel megteszi, a mit tehet. Kiséri is őt ezért nagyon sokaknak hálája s elismerése. Erre vonatkozik egy jellemző mondása, melyet e sorok irója hallott tőle: «Ha meghalok — igy szólt — ne tegyetek koszorukat az én koporsómra, hanem boritsátok be azoknak a köszönő leveleknek ezreivel, melyeket azoktól kaptam, a kiknek szolgáltam. Koporsóm vánkosát is azokkal töltsétek meg, s én azokon édesen fogok pihenni.»

A miniszteriumból kilépése is tanusitotta: mily sajnálattal bocsátják el őt pályatársai s mind azok, a kikkel ott hivatali összeköttetésben volt. A miniszter meleg hangon irt bucsulevélben tudatta vele ő felsége felmentő — s egyszersmind elismerő határozatát. Annál szivesebben fogadják ott — a hova belép. E hó 12-kén foglalta el székét mint a pesti ref. egyház lelkésze, egy nagy hatást tett tartalmas beszéddel. S mire e sorok világot látnak, — e vasárnapi napon fogják a dunamelléki püspöki hivatalba beigtatni.

TÉLI ÚTAS.

Barna legény merre vagy menőben,
Ebben a vad, zimankós időben?

— A hol az a szép torony integet,
Ott vár az én galambom engemet.

Késő lesz már, a nap is lehaladt,
Fenevadak állják el útadat.

— Itt a fokos, s a lábam kengyelbe',
Nem hágy el a jó isten kegyelme.

Mégse menj a pusztának, vesztibe,
Nem érdemes egy leány ennyire.

— A ki az ő csókját már érezte,
A világból kimenne érette!

Hátha mire oda érsz valahogy:
Más ölében enyeleg galambod?

— Ha úgy lenne: gyí lovam! Legalább
Végezünk az élettel hamarább....

JAKAB ÖDÖN.

A SZERELMES AKTOR.

Ötven év előtti történet.

Irta SZOMAHÁZY ISTVÁN.

(Vége.)

A szintársulat megkezdte az alatt előadásait s a jó S*-iek csak ugy özönlöttek a nagy szálába, a hol a régi jó vitézi játékok járták, a könyfakasztó tragédiák s a becsületes magyar irók theatralis darabjai, melyekben a vitéz óbestereket, a derék nagybácsikat, a kifent bajuszu huszárokat, a jóságos vén kisasszonyokat, s a Mali «leányasszonyokat» oly nagy tetszéssel nézték apáink, s melyekért nem csak pénzzel, hanem egy-egy jó szürdolmánynyal s egy-egy jó ebéddel is szolgáltak a theatralista uraknak: az igazi érdem elismeréséül. A derék táblabirák s az Etelka és Kártigám mellett felnőtt kisasszonyaik sokkal lelkesebben tapsolták a buzogányos hősöket, s a kifogástalan jambusokat, mint a mai világ színházjáró publikuma, s szokról heteken át tudtak beszélni s éveken át elábrándozni. Még öreg korukban is megemlékeztek erről vagy arról a darabról, s ha mi a magunk drámáit feldicsértük előttük, csak olyanformán rázták a fejüket, mintha azt mondták volna: micsoda ez a «Vandá»-hoz vagy a «Culmhegyi haramiá»-hoz képest!

Nos tehát a színészek minden divatos darabot előadtak, s Mérey uram annál inkább nem mozdult ki a házból: minél többet beszéltek róluk a városban. Hanem ha néha ki nem ment, nem kerülte el a figyelmét, hogy az emberek birtelen elfordultak előle, sőt az is megtörtént, hogy némelyik önkénytelenül a szemébe nevetett s aztán hirtelen ott hagyta a faképnél.

— Megbolondultak ezek! — dörmögé Mérey uram, s haragosan szaladt haza a lakására, a hol nem kellett emberrel találkoznia. Egyedül lakott a nagy füvel benőtt udvarban: a cseléd-jei és a baromfi-csapatja társaságában.

De ha ő ki nem ment: jöttek ő hozzá olyanok, kik a külső világot eszébe juttatták. Röcsey ur minden másod-harmadnap el-elnézett egy-két partie tartlira s rendesen ott hagyott egy-két krajczárt veszteség fejében.

Néhány nap óta azonban Röcsey ur a játék közben hirtelen el-elnevette magát, s a mikor az ilyen váratlan rohamot vissza akarta tartani, tizszeres erővel tört az ki belőle.

— Mit nevet az ur! Megbolondult? — kérdé Mérey uram haragosan.

— Kérem, én nem nevetek, — felelte a vicenotarius s ugyanakkor ujra kitört belőle a kaczagás.

— De hallja az ur! a saját házamban ne üzzön csufot belőlem s megmondja mit nevet, — mérgelődött a fiskális, — mert isten ugyse nem sok kell, hogy a pohár kicsorduljon!

— De kérem, micsoda gondolat már az, hogy én nevetek, háprrrrszt! — s majd kidülledtek a szemei a kaczagástól.

— De már ez sok! Megmondja-e az ur egyszeriben, mit nevet? Vagy kényszeriteni fogom, hogy beszéljen.

— Majd holnap bátorkodom, most dolgaim vannak, menekült ilyenkor Röcsey ur s még a másik utczában is a hasát fogta a kaczagástól.

— Hát nem mondod meg haramia! — dörmögött magában a fiskális és botot, kalapot ragadt a kezébe.

— A szemetekbe nézek: majd megtudom én, mit nevettek!

Az utczán ugyanaz a kaczagás. A boltosok beszaladnak előle a boltjaikba, a járókelők kitérnek előle s egy-egy fiatal ember hangosan elneveti magát, mikor valamelyik kollegájával összenéz. S egy embertől, a ki elhalad mellette, azt hallja suttogni: «Adta hunczut Kosztolányija!»

Tehát Kosztolányi!

Ez a szó megütötte a fiskális fülét. Tehát Kosztolányi az oka a kaczagásnak! Tehát a színházban kellett valaminek történni!

Az öreg ur haragosan tordult meg az utczasarkon s a színház felé rohant.

Épen akkor kezdődött az előadás; a nagy tömeg közt Mérey uram is megváltotta a billétjét s befurakodott a nézőterembe.

Valami uj és keresett vigjáték járta, a melynek a szerzője derék és becsületes ember volt, de a nevét nem merte kitenni a szinczédulára. «Irta X Y Z ur és a nagyerdemü közönség szives figyelmébe recommendaltatik.»

A függöny felgördült s az első jelenetek minden rendkivüliség nélkül lettek előadva. Egyszer aztan egeszen üres lett a szinpad s arra valami várakozó mirat futott végig a közönségen; suttogtak, fészkelődtek. «No most jön valami nagyszerü.»

Jött is.

Az egyik oldalfal megöl egy kicsiny, vézna alak lépett ki a sz npadra, karja alatt egy rettenetes nagy csomó aktával, s komolyan állt meg a néző közönség előtt.

Az pedig kaczagott rettenetesen.

A kilepő alak tetőtől talpig Mérey uramhoz hasonlitott. Ugyanaz a meghajlott testtartás, ugyanaz a leesni készülő okulárium, ugyanaz a felkunkorodó bajusz, s ugyanaz az «r»-res beszédmód: mind Mérey uram kiegészitő tulajdona, geniális megfigyelő tehetség által lekopirozva.

Mérey uram eleinte nem értette a dolgot s csak a mint jobban szemügyre vette Kosztolányit: akkor vette észre, hogy a szinpadon álló alak az ő tulajdon hasonmása, s mintha onnan felülről egy második Mérey András beszélgetne le a néző közönséghez.

Nem kellett több a fiskálisnak!

Egy pár embert félrelökött utjából, mig az ajtóig eljuthatott. Ott a billétszedő asszonyt döntötte föl s a mint a lépcsőkön botorkázott, majdhogy le nem gurult a foldszintre.

Rohant haza a lakására.

Odabenn a szobájában meg volt vetve az ágy; abba lefeküdt; ráhuzta magára a takarót s csak akkor jött némileg magához.

Hiszen ez gyilkosság, a mit ő ellene elkövettek. Jó hirének és tekintélyének meggyilkolása. Ennek halál a dija. S ha a törvény ezt meg nem itélné: majd lesz ő biró és hóhér egy személyben.

Szerencsére jött közbe egy éjszaka s azon Mérey uram a kiállott izgatottság daczára jól lehütődött.

Másnap gyönge volt, mikor fölkelt; de azért felöltözött s reggelizés nélkül ment el a házától.

Korán volt még; nem sok ember járt az utczákon. Az egyiktől Kosztolányi lakása felől tudakozódott; a mire az felelt is; Mérey uram nem vette észre, hogy mosolygott is melléje.

A színész egy mellékutczában lakott; künn a város végén s még javában az igazak álmát aludta. A konyhában egy cseléd lábbelit tisztogatott, a tűzhelyen friss tej forrott: egy lélek sem volt az udvaron.

— Itt lakik Kosztolányi? — kérdé a fiskális a cselédtől.

— Igenis, de még alszik, — felelte az a nagyot nézett a korai látogatón.

— Mit sem tesz, — szólt Mérey uram s azzal a mutatott ajtót felnyitotta

Álomhozó félhomály volt még odabenn, a székeken ruhák és könyvek s az ágy melletti asztalon egy kinyitott kézirat: valami szerep, a melynek tanulása tegnap este télben maradhatott. S magában az ágyban Kosztolányi ur szunnyadozott: tiszta, szép arcza mosolygott

álmában s a lelkes kifejezés, mely azt áthatotta, most is ott lebegett.

Mérey uram megállt az ágy mellett s az alvó embert szemlélgette.

S az alvó ember nem hazudik. Az álom, a fiatalabb testvér, tanult valamit az öregebbtől, a haláltól, s szintén letéről minden hamis vonást, mely az arczot nappal elváltoztathatja. Alvás közben igaz és őszinte az arcz s az ember valódi lelkét ábrázolja.

A színész, mintha megérezte volna az arczára vetődő pillantásokat, lassan, csöndesen ébredt fel álmából.

A fiskális akkor is ott állott előtte.

— Ah! Mérey uram! Hogy ily korán tisztelhetem! Rögtön felöltözöm! Csak egy pár pillanatig méltóztassék helyet foglalni.

— Köszönöm, igy is elvégezhetjük. Ön, fiatal ember csuffá tett engem a városban s a kik eddig tisztelettel beszéltek velem, ma nyiltan a szemembe nevetnek. Nem fakadok ki, nem gorombáskodom; csöndesen és higgadtan igyekezem beszélni. Öreg ember vagyok s magam tettem azzá magamat, a mi jelenleg vagyok. Ez ambiczió volt, fiatal ember, s ön talán nem is tudja fölfogni, mi az, és mire szolgál az embernek? Mondjuk, hogy öreg emberek bolondsága. Egy könnyelmü lépés, s most egy sorba vagyok helyezve a város bolondjaival, s hogy teljesen utolérjem őket, nem hiányzik egyéb, mint hogy a gyerekek is utánam futkossanak. Ön tette azt s egyedül azért, mivel a leányom boldogságáért érdeklődtem. Mondom, higgadt vagyok s nyugodtságot erőltetek ajkaimra. De kérdem önt, fiatal ember, jónak tartja-e azt, a mit elkövetett?

— Bátyám! — felelt a színész s maga is komoly volt, mikor beszélni kezdett. — Igazán és őszintén fogok szólani, mint a hogy az ember az atyjához szokott; ha lehet, még annál is őszintébben. Nem volt jó, a mit elkövettem; de szivem mondja, hogy menthető volt s nem érdemlek miatta kárhoztatást. Szerettem; igazán, őszintén, kimondhatatlanul s most is tudom, hogy halálom lesz, ha szerelmesemtől elválasztanak. Ön, bátyám, leánya boldogságáért érdeklődik, én is azért, s kinek van jobb szándéka, nem akarom megmondani. Én leánya kezét kértem, s ön megtagadta tőlem, mert komédiás vagyok, s az egy tisztes családot megbecstelenit rokonságával. Komédiás! Hát ön is igy beszél-e bátyám? Hát ön is komédiásoknak nevez-e bennünket, kikben a lelkesedés lángja lobog, s kik egy névtelen érzésért, egy puszta, de nemes ábrándért mindent feláldozunk: ifju életünk minden előnyeit, és egy helységből a másikba vándorlunk: azt az egy czélt elérni, mely a láthatár zenithjén felénk lobog: a nemzeti nyelv és irodalom diadalra jutását. Komédiás! ki lát az én lelkembe, azok közül, kik megvető mosolylyal néznek végig rajtam, s ki tudja, micsoda láng és micsoda törekvés lobog én bennem: meg sem érthető annak, ki fáradságomat becsméreli. Oh! bátyám! gondoljon végig azokon, kik e szent ügyért életükkel áldoztak, azokon a férfiakon, kik az élet minden öröméről lemondtak, csak hogy lelkük tüzének élhessenek. Mindnyájan tévedtek-e ezek? Hát üres eszme volt-e, mely ezek lelkét betöltötte, s őrültség volt-e az, hogy nélkülöztek, midőn bőségben és kényelemmel élhettek volna? Oh! bátyám. Egy osztály volt eddig, mely törekvéseinket méltányolta; az az osztály, az a világ, melyet «táblabiró-világ»-nak neveznek s mely mindig segitette és mindig istápolta ügyünket: az igazi magyar világ emberei. És ön komédiásnak nevez-e, bátyám? Nem, hiában mondaná: csak egy tévedés az, mi szivét elfordítja tőlem: leánya boldogulhatásában való tévedése! Hát lehet-e, ki jobban szereti őt nálam, ki jobban és höbben megvédelmezné őt a sors és élet minden alakulásában? Oh bátyám, nem, atyám, értsen meg s ne akadályozza meg, hogy boldogok lehessünk!

— Hát a csuffátétel? — rebegé halkan Mérey ur.

— Nem szerelmem bizonyitéka volt e? — Folytatá a színész. — Nem azért tettem-e, hogy a sikerhez közelebb jussak s nem került-e fájdalmamba, hogy önt kellett gunyolni, bátyám és jóltevőm, kit szivemben atyámul tisztelek? S mi volt az végre is? Tréfa s bohóság, mi önként elvesziti hatályát, ha leányát nőül veszem. S ez az utolsó és egyetlen mód azt jóvátenni.

Mérey uram egy szót sem felelt; a mit a színész utoljára mondott, nagyon megingatta.

AZ UJ-TÁTRAFÜREDI VIZESÉS.

UJ-TÁTRAFÜRED.

Nehányszor fel- és alájárt a szobában. Kezét ajkára tette, mintha gondolkodnék valamin.

Egyszerre megállott.

— Öltözködjék fel! — szólott Kosztolányinak.

A színész gyorsan ugrott föl ágyából: s öt percz alatt készen állott a fiskális előtt.

— Kisérjen el, — folytatá Mérey uram szárazon.

Azzal mind a két férfiu megindult; utczákon, tereken át: fiskális uram házáig.

Máli kisasszony épen az udvaron állott; s holthalovány lőn, mikor atyját és Kosztolányit együtt látta belépni.

Mérey uram eddig egy szót sem szólt, most kézen fogta a színészt s a leánya elé vezette.

— Hát valóban nem tudsz élni nélküle?

— Atyám! — rebegé a leány.

— S igazán szereted? Nem szeszély?

— Örökre atyám!

— Jó! Jó. Semmi frázis. Isten neki: menj hozzá; magad leszel az oka mindennek. Egyik olyan, mint a másik, megérdemlitek egymást.

— Atyám! — szólt mindkettő könnyezve s annál többet egyik sem birt mondani.

Mérey uram pedig csak nézte csöndesen, mily boldog ez a két ember s szivében mintha valami megnyugodott és elcsendesedett volna. Majdnem könybe lábadtak a szemei.

De mikor a két szerető hálálkodni akart előtte, türelmetlenül intett kezeivel s tettetett boszusággal felelt:

— Csak ne adnék olyan sokat a tekintélyemre. Majd megmutatnám!

Azt pedig, hogy a dolog ilyetén végződésének a kijátszott vőlegény, Röcsey ur örült a legjobban: épen nem szükséges mondanom.

CHRISTIANSBORG KOPENHÁGÁBAN.

Pár héttel ezelőtt, október hó 3-án, tüzvész semmisitette meg Dánia fővárosának, Kopenhágának egyik legnagyobb s legnevezetesebb épületét, Christiansborgot. Teljesen modern épület volt s elpusztulása ennélfogva inkább csak anyagi veszteséget jelent. De ez anyagi veszteség igen nagy, mert a rengeteg nagy épület, mely királyi palota és országház is volt egyszerre, a fölszerelés gazdagsága és bősége által ritkitotta párját.

Maga az épület a főváros egy kis szigetét, Slotsholmot foglalta el, azt a helyet, mely a dán főváros bölcsője volt. Itt épitette ugyanis mintegy 700 évvel ezelőtt Absalon érsek halászkunyhók között Axelhuus nevü várkastélyát, melyből s környezetéből fejlődött ki a ma már közel 300 ezer lakossal biró s palotákban oly gazdag Kopenhága. Axelhuus kastély több izben restauráltatott, végre VI. Keresztély 1732—40 között egy nagy palotát épittetett e helyre, mely palotát ezért róla is nevezték el. E régi épület 1794-ben égett el s a mostani épitését 1828-ban fejezték be, Hansen tervei szerint. Széles és hatalmas épület volt, ugy, hogy egymagában egész városrészt képezett, mely sajátságát még jobban kitüntették a körülötte levő kis kerek s az a körülmény, hogy csak hidon át lehetett hozzá jutni.

A homlokzaton, a kirugó loggia felett a nagy Thorwaldsen több szobordiszitményе volt s előtte VII. Frigyes király lovagszobra állott. A benső részben is igen sok volt a diszités és különösen a királyi elfogadó termek pompáját

dicsérték. Ez épületben tartotta a «Danish Rigsdag» két háza rendes üléseit, itt volt az állami levéltár, a királyi képtár s egy közel félmillió kötetet számláló nagy könyvtár. Maga a király már ez ujabb épületben sem lakott ugyan, azonban udvari bálok s nagyobb fogadások alkalmával gyakran felhasználták, igy legutóbb augusztus 15-én is, midőn a nemzetközi orvosi kongresszusnak Kopenhágában összegyült tagjait a dán királyi pár meglátogatta.

A tüz az alsóház üléstermе alatt levő helyiségben ütött ki, de szerencsére már délután 4 óra tájban s oly lassan hatalmasodott el, hogy a fővárosi tüzoltóknak s más önként vállalkozó polgároknak sikerült a palotában összehalmozódott kincsek nagy részét megmenteni. Különösen kevés kár esett a képtárban, mely rendkivül becses régi s modern képeket és szobrokat tartalmazott. A levéltárt és a könyvtár egy részét is megmentették. Ki kell emelnünk a kopenhágai lakosság dicséretére, hogy a hosszu égés ideje alatt semminemü zavar nem fordult elő s lopások sem történtek, bár a mentés nem volt könnyü dolog, a mit bizonyit az a körülmény, hogy ketten a mentés közben meghaltak s többen megsebesültek. Sajnos, hogy Thorwaldsen hires féldombormüve, mely Nagy Sándor bevonulását ábrázolja Babylonba, sulyosan megsérült, sőt maga a Thorwaldsen-muzeum is, mely a palota szomszédságában van s hol halhatatlan müvei között a nagy müvész nyugszik, sokat szenvedett.

LE A KALAPPAL URAK!

Ha már az országgyülésen is megpenditeték ez ügyet s a «kalapkérdés» ott is szóba jön, talán nekünk is szabad hozzászólanunk, előadván, a mit erről összeszedegettünk a legalkotmányosabb országnak, Angliának történelméből, mert az a kalapkérdés ott is sok vihart idézett elő.

Az angol képviselőház naplójában szóról-szóra ezt olvashatjuk: «a királynénak az albáni herczeg házasságát tudósitó izenetét a ház tagjai levett kalappal hallgatták,» holott ez nem egészen felel meg a tényállásnak, a mennyiben a lancasteri herczegség kanczellárja, a leicesteri, ipswichi és falkircki képviselők ily alkalmak előfordulása esetén nem tartották tiszteletben az elfogadott házszabályokat. Ugyanis az előadó megjegyzése szerint «ez illemszabály megsértése valószinüleg figyelmetlenségből eredhetett». Erre aztán az illetők pártfelei azt hozták föl, hogy valamelyik előző estén nehány ex-miniszter ugyanily illemsértést követett volna el. Crost Rikhárd és társai viszonválaszukban kijelentik, hogy az illető estén nem olyan izenet felől vett a ház tudomást, s csak akkor kötelesek a kalapot levenni s fedetlen fővel hallgatni, ha a királynői izenet a királynő sajátkezü aláirásával van ellátva s a szónok azt a szószékből olvassa föl.

A kalapkérdés az angol alsóházban több izben kisértett. Negyvenhét évvel ezelőtt még erősebb mozgalmat idézett elő. 1837 jun. 21-én Russel János a korona izenetét hozván át, e közben őt fedetlen fővel hallgatták, egyedül csak Graham tartotta fenn kalapját; hiába figyelmeztették több izben. Másnap kijelentette, hogy távolról sem volt szándékában tiszteletlenséget mutatni akár a korona, akár a ház iránt; de szigoruan ragaszkodott ama régi gyakorlathoz, mely szerint a képviselők csak akkor vették le kalapjokat, midőn a király

ANTOINE VERANTIUSE
Archevecque Ongrois.

Ő FELSÉGE HITBIZOMÁNYI RAJZGYÜJTEMÉNYÉBEN LEVŐ EREDETIRŐL.
A MAGYAR TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOKBÓL.

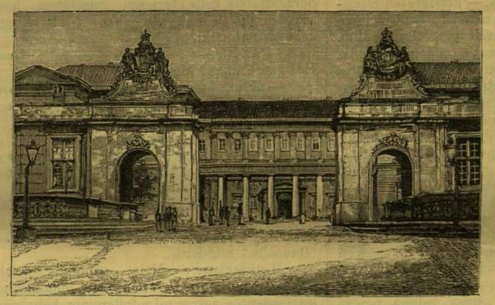

A PALOTA UDVARA.

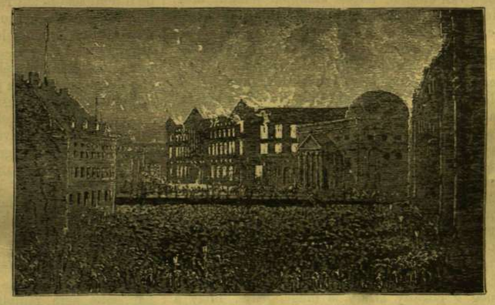

AZ ÉGÉS.

A CHRISTIANSBORG PALOTA, A DÁN PARLAMENT HELYISÉGE.

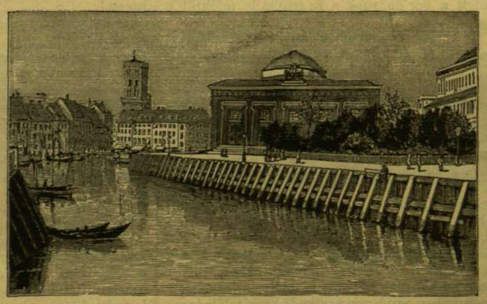

A THORWALDSEN-MUZEUM A PART FELŐL.

KOPENHÁGÁBÓL.

vagy királynő név elöfordult. Ő tehát csak arra várt; s ez indokolással a ház beérte s ellene nem tett semmit.

Cromwell megemelintette kalapját, mikor a parlament feloszlatására vonatkozó határozatot kimondta. Harrison csaknem ünnepélyesen vette le kalapját, a mint az elnök felé ment, aztán megcsókolván kezét, karonfogva vezette ki, mint valami asszonyt s az összes képviselők kisérték ki a házból. Seafield kanczellár a Skócziában tartott utolsó nemzeti gyülés feloszlatása alkalmával nem viselte magát ily udvariasan. Föltette kalapját, ezt mondván: «így végződik egy régi dal:

Csak az vegye le a kalapot,
Kinek csizmára pénze nem jutott.»

Egy izben II. Károly elfogadván a darabosságairól ismeretes Foxot, a quaker felekezet emez oszlopos emberét, mihelyt észrevette, hogy a quakernek eszeágában sincs, hogy széles karimáju kalapját királya előtt levegye, a kedélyes fejedelem vette le a maga fövegét, kényszeritvén Foxot, hogy ez a magáét tartsa fenn, így szólván hozzá: «Nálunk az a szokás, hogy itt csak egy ember lehet födött fővel.» A kalapkérdést illetőleg Penn is makacsul viselte magát. A fogságból kikerülvén, visszatérhetett apja házához. Ez a béke kedvéért csak annyit követelt tőle, hogy a király, a yorki herczeg s az ő jelenlétében vegye le kalapját; de a nyakas Penn nem irta alá ezt a békepontot, mire apja kiadta neki az utat.

Később azonban a quakerek is szelidültek. Egy izben IV. György trónralépése idején a különböző vallásfelekezetek tisztelegtek a királyi teremben. A quakerek is valami kérvényt nyujtottak be. Szokásaikhoz hiven nem vették le fövegöket. Egyik apród figyelmeztette őket, de arra nem is hederitettek, mignem egy élczes lord azt sugta a kérvényt benyujtó quaker fülébe: «Mi kell nektek, föltelt kalap vagy üldözés?» Ez hatott, a vezető intett társainak s azok csakugyan fedetlen fővel hajlongottak, azt suttogván egymáshoz: «Mégis tanácsosabb, ha kalapunkat magunk veszszük le, mint ha nyakunkat üttetjük le.»

A spanyol grand jogositva van bizonyos ideig fedett fővel jelenni meg királya előtt. Courcy János valami höstetteért ugyanezen kiváltságot nyerte János királytól, sőt utódai is éltek e joggal. Egyik utóda aztán a királyné s udvarhölgyei jelenlétében sem tette le kalapját, mire a király azt jegyezte meg: «Ez urnak joga van előttem feltett kalappal jelenni meg, de János király sem jogosithatna fel senkit sem, hogy nők előtt fedett fővel álljon.»

A quakerek 1656-ban a törvényszék elé idéztetvén, miután Glyan törvényszéki elnök felszólitotta őket, hogy vegyék le kalapjaikat, ez ellen határozottan tiltakoztak. Erre Fox azt válaszolta, mutassa ki a biró a szentirásból, hol van az megirva, hogy a fogoly a birák előtt tartozik levenni kalapját? Erre a biró azt válaszolta, hogy ő nem is tudja, ha vajjon a szentirásban tárgyalták-e a szentirók a kalapkérdést. «De igenis, — viszonzá Fox, — Dániel profécziája III. könyvében olvashatod, hogy az a három zsidó férfiu, kiket Nabugodonozor égő kemenczébe vettetett, először megkötöztetett mentéjében, felsőruházában, patyolatjában. Ez a patyolat volt az ő kalapjok. Lásd tehát, még a pogány király is megengedte, hogy a halálra iteltek ne vegyék le kalapjokat.» Ervelésére a törvényszéki elnök nem sokat adott, intett a börtönőrnek s ez csapta le fejökről a kalapot.

V. Károly idejében üdvözlés alkalmával még a nők is levették az uteczán kalapjaikat. Clarendon az idősebbek iránti tiszteletlenségről emlékezvén meg, azt irja, hogy ő szülei jelenlétében, az ebédlés idejét kivéve, mindig fedetlen fővel állott meg. Ez a kifejezés előttünk mindjárt nem tünik föl oly sajátságosnak, ha tudjuk azt, hogy egészen a XVIII. század kezdetéig általános szokás volt ebédlés alkalmával a kalapot fentartani. Finnet Jáncs szertartásmester I. Jakab idejében nagyon meg volt akadva a kalapkérdéssel, sehogysem tudván tisztába jönni azzal, ha vajjon fedett vagy fedetlen fővel üljön-e az asztal mellett a király jelenlétében a walesi herczeg akkor, mikor valami külföldi követ is hivatalos az ebédre, a mennyiben az idegen uralkodó képviselője jogosan fentarthatta fövegét. Közölvén aggodalmát a királylyal, ez magára vállalta a nehézség elháritását. Mikor az asztalhoz ültek, a király egy kevés időre letette kalapját, mit a vendégek látván, követték az uralkodó példáját. Majd nehány percz mulva ismét föltette a kalapot, intvén a követeknek s a herczegnek, hogy ők is szintén ugy cselekedjenek.

Az uj-yorki börze látogatóinak külön kalapszabályaik vannak. Nyár vége felé nem szabad fehér kalapot hordozniok. Hogy ezt a szabályt mily szigoruan tartják meg, bizonyitja egy lap tudósitója, ezeket irván: «A börzén kedden volt «a fehér kalap ünnepe.» Tudomására hozatott az illetőknek, hogy estére a fehér kalapok nyugalomba tétessenek; azonban nehányan vagy elfeledték, vagy semmibe sem vették a figyelmeztetést s ennek következtében nem is kerülhették ki az igazságos megtorlást. Az első áldozat Heath Vilmos ur. Délután egy órakor jelent meg a börzén. Abban a pillanatban kicsapták fejéből a fehér kalapot s több börzelátogató taposott a kalapra, szerencse, hogy őt magát ki nem porolták. Igy járt még utána három-négy uri ember, kik aztán fedetlen fővel mentek a legközelebbi kalapos boltba.» A kalaposoknak bő szüretjük szokott lenni a fehér kalap ünnepén. Hogy ez a szokás honnan vette eredetét, arról adatot felsorolni nem tudok, de van sok olyan szokás, mely ismeretlen forrásból származik. Ne is kutassuk; meg kell azok előtt hódolnunk, mert ha nem, a különczködésnek mi adjuk meg az árát. Le a kalappal, uraim, ott, a hol a szokás parancsolja, s tegyék fel ott, a hol ismét a szokás szabja elénk a törvényt.

K. T. K.

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Irta BESANT WALTER.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Hilyard ur hazajő.

Mindezeket csak később tudtam meg. Mert hat egész hétig a Tamás eltávozása után csak annyit tudtam róla s a vállalatról, a mennyit mylord — a ki módját ejtette, hogy minden héten irjon a nejének — tudatott velünk, mivel én is gyakran átmentem Blanchlandból Dilstonba a grófnéhoz, a ki rendesen megmutatta nekem a férje leveleit. Most, mikor tudom, mily aggályokkal ment bele lord Derwentwater a fölkelésbe, s mily hamar átlátta, hogy a dolog rosszul indult, de ő nem segithetett rajta, — kétszeresen csodálom, hogy leveleiben soha nem irt olyant, a mi nejét a vállalat kimenetele iránt aggaszthatta volna. Mindig csak azt irta — most a határon vagyunk, most lord Kenmure-ékkal csatlakoztunk, most ennyien meg ennyien jöttek zászlainkhoz, maholnap tiz ezeren, husz ezeren leszünk, stb.

— Hogy férjem első akar lenni, a ki a herczeget apái földén üdvözölje, azon nem csodálkozom, — mondá a grófné, — csak azt csodálom, hogy az angol urak ily soká halogatták ily könnyü dolog keresztülvitelét.

A várakozás e hetei alatt sokat voltunk együtt s beszélgettünk bizalmasan a grófnéval, majd a jövőre tervezgettünk, majd régi dolgokról beszéltünk. E nemes szivü nő egészen megnyilt előttem. Elmondá, hogy ő már gyermekkorában szerette és imádta a grófot, bár soha sem remélte, hogy valaha nejévé legyen. S csodálom is, mondá szerényen, hogy utánad, szép Dórám, még engem is megszerethetett!

E kedves nő számtalan jó tulajdonai közül egyik az volt, hogy teljes mértékben fel tudta fogni férje becsét, a mit ritka nő tud. A nők, a férfit, a ki nekik meghódolt, már csak azért is rendesen értékén alul becsülik s ezzel a saját hiuságuknak szeretnek hizelegni. Hogy is lehetne nálok nagyobb és értékesebb az, a ki meghódolt előttök? — Igy okoskodnak rendesen, még ha a férfi, a ki őket szereti, annyira felül áll is minden máson, mint lord Derwentwater! Én azért sem tudtam hibáztatni a grófnét, hogy férjét ő tüzelte a fölkelésben való részvétre, sőt azt a mozdulatát, melylyel legyezőjét odadobta, dicsőnek és felségesnek találtam. Nem is szólok semmi rosszat e szerencsétlen nőről, a kit nagyobb bánat ért, mint elviselhette volna, mert érdemül tudom be neki, hogy férje szivét örökre le tudta kötni szép tulajdonaival. Én, a ki a grófot soha sem szüntem meg szeretni — s ezt nem is szégyellem bevallani — a magam egyszerü falusi modorával erre nem lettem volna képes, a szenvedély első fel- és ellobbanása után.

Most már tizenhat éve, hogy meghalt s az angol apáczák közt Louvainban van eltemetve, de szelleme visszatért Angliába s szomorun járdal éjjelenként a dilstoni kert romjai között. Hajh, hogy annak, a ki boldogságra született, ily boldogtalanná kellett lenni!

De elég ennyit beszélni két szerető női sziv dolgairól. A grófné Dilstonban, én Blanchlandban — örökös várakozásban éltünk október 6-ikától egész november 15-ikéig. E nap (szerda volt) estelén a tüz mellett ültem, kezemben egy nyitott könyvvel, mig gondolatim messze kalandoztak. Némi baljóslatu jelek, — de a melyeket csak később vettem számba — mutatkoztak már az utóbbi napokban, hasonlók a Nabugodonozor királynak adott intésekhez: például, hogy reggel valami kellemetlen szóváltásra ébredtem, délben a sótartó feldült, vasárnap erősen csengett a fülem, — a mi a prestoni ágyuzástól is lehetett, ámbár alig hiszem; — ugyanaz nap a bibliát találomra felnyitván, a zsoltárok e helyére nyitottam «Megemészt engem a te házadnak szerelme és az ahhoz való buzgó vágyakozás». Hétfőn és kedden hirtelen fel-felijedezés szállt meg, a mi szerdán még erősebben ismétlődött. Akkor este, a cselédek már lefeküdvén s az egész ház csöndes, a tüz előtt ültem, mindenfé'e (legkevésbbé vidám) gondolatokba mélyedve. Először is — önzők levén mindnyájan — magamra gondoltam, hogy az egyetlen férfit el kelle vesztenem, a kit szerethettem; azután ő rá, hogy nejét, gyermekeit el kelle hagynia s ki tudja mikor és hogy láthatja viszont; aztán Tamásra, vajjon mi sors vár rá is, családunknak — a szegény Jakabon kivül — utolsó sarjadékára; végre a lady Crewe sulyos betegségére, melyről ujabb hirt nem hallottam, de semmi jót sem is várhattam.

Mig ily gondolatokba voltam elmerülve, egyszerre lábdobogást hallék kivülről s csöndes kopogtatást ablakomon. Ijedten ugrottam fel s az ablakhoz sietve, ovatosan kérdezém: ki az?

— Hál' istennek, — felelt kivülről egy jól ismert hang, — Dóra kisasszony!

Kinyitottam az ajtót s Hilyard ur belépett.

— Ki van még önnel? — kérdém.

— Senki, —felelt. — S önnél?

Mondám, hogy a cselédek mind lefeküdtek, s magam vagyok. Ovatossága mindjárt megijesztett. S nem ok nélkül. Tudtam, hogy valami borzasztónak kelle történni. Sürgettem, hogy szóljon, de ő csak sohajokkal felelt s végre zokogásba tört ki.

— Az istenért! — kiáltám, — mi történt? Hol van Tamás? Megölték?

— Nem, hála istennek, él; ámbár nem tudom, nem jobban járt volna-e, ha elesik a csatában.

— És mylord? Hát ő esett el?

— Nem, ő sem; élnek mind a ketten s ez idő szerint épségben, semmi bajok. Hadd mondok el mindent!

— Miután ők élnek, ennyivel egyelőre beérem — felelém; — ön nagyon éhes lehet, várjon, hadd hozzak valamit, ha megvacsorált, akkor elbeszélhet mindent.

Megköszönte. — Máig, — mondá, — soha sem éreztem az Ur imája e mondásának igazi jelentőségét: a mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. Tegnap reggel óta, mikor Prestonból menekültem, még egy falatot sem ettem.

— Hogyan? Menekült?

— Oh drága Dóra kisasszony, tudjon meg hát mindent egyszerre. Mindennek vége! S gyalázatos vége pedig! A felkelők letették a fegyvert Prestonban, s mylord és Forster tábornok és az egész sereg most a Willes tábornok foglya. A lázadás, ha csak a skótok jobban nem csinálják, be van fejezve.

— De hogy történt mindez, az istenért, beszélje el!

— Elbeszélem, elejétől végig, — mondá Hilyard ur. — Prestonban voltunk s nagyon emelkedett hangulatban, mivel a lancashire-i katholikus nemesek hozzánk csatlakozása által szép számra növekedtünk. A tábornok czélja volt Manchester felé mozdulni a sereggel, meg levén győződve, hogy negyven mérföldnyi kerületben nincs ellenség közel. Mily nagy volt azért megkepetésünk, mikor egyszerre csak az a parancs

LETETTÉK A FEGYVERT.

hangzik, hogy fegyverre, mert Willes mindjárt rajtunk üt; mekkora erővel s vajjon ágyukkal-e, nem tudtuk, — mert meg kell jegyeznem, hogy kémeink ez egész hadjárat alatt épen oly rosszul szolgáltak. — mint minden egyéb. Pedig Willes már oly közel a nyakunkon volt, hogy mikor Tamás ur a városon kivül kémszemlére lovagolt s a hidon átment, már az ellenség dragonyosait látta a legközelebbi halmokon feltünedezni. Gyorsan visszalovagolt tehát kiséretével, — védtelen hagyva a hidat, a miről ugy látszik egészen megfeledkezett, holott a hid és az alatta levő árkok ugy voltak alkotva, hogy száz emberrel egy egész hadsereg ellen meg lehetett volna oltalmazni. Ez a mulasztás végzetes hiba volt s én azon csodálkozom, hogy ha Tamás uram ő nagysága megfeledkezett is róla, Oxbrough ezredes, a ki mint egy táborkari főnök szerepelt a tábornok mellett, s a kinek jobban kellett értenie a katonai dolgokhoz, az sem gondolt rá. Mások azt mondják, hogy a hid megerősitése Macintosh dandárnokra volt bizva, de ő nem engedelmeskedett, hanyagságból-e vagy árulásból, nem tudni.

«Elég az hozzá, Willes dragonyosai minden legkisebb ellenállás nélkül átlovagoltak a hidon s egyszerre ránk ütöttek. De már akkor a mieink is készen voltak ám. A Forster tábornok főparancsnoksága alatt Derwentwater, Kenmure, Wintown és Nightsdale lordok vezették a csapatokat s mondhatom, hogy bátorságuknak és életmegvetésüknek bámulandó példáit adták valamennyien, de kivált lord Derwentwater, öcsesével, Radclyff Károly urfival együtt, a kiről soha sem hittem volna, hogy olyan hidegvérrel tudjon harczolni. Egy rohamot kiállottunk, a másikra már visszavetettük a dragonyosokat s mivel az ütközet délután három órakor kezdődött, egész sötét este volt, mikor az ellenséget egészen visszaszoritottuk a hidon, s a sötétben tovább nem üldözhetvén, mi is visszavonultunk. Éji tüzeket gyujtott a dombsor oldalán — de az éj folytában oda hagyta tüzeit s mintegy háromszáz halottat (közülünk százhuszan estek el).

«Már azt hittük, vége van mindennek s bátorságban vagyunk; pedig csakhamar kisült, hogy a dragonyos-roham csak kisérlet, s visszavonulásuk csak csel volt. Mert hajnal előtt megkezdődött az erős ágyuzás a városra s a házak egymás után gyuladtak meg s omlottak össze. Rettenetes volt nézni s lehetetlen megtartani a hidegvért s lelki nyugalmat, de a mint Seneca mondja —

— Ne bántsa Senecát, — mondám, — inkább folytassa.

— Hadi foglyaink egyikétől megtudtuk, hogy Carpenter tábornok is egész erejével jön ellenünk s Willes dragonyosait csak azért bocsátották előre, hogy minket a városból kicsalva megtudják erőnket s ha rendelkezünk-e nagyobb lövegekkel. És most tudja meg Dóra kisasszony a mi legnagyobb gyöng-nket és veszedelmünk valódi okát. Egy pár üteg silány ágyucskán s nehány mozsáron kivül épen nem voltak ágyuink — s a mi több: még kevesebb volt a puskaporunk, ugy hogy a mi volt, azt estig tökéletesen ellövöldöztük s most a Carpenter tábornok ágyuira ugy nem tudtunk felelni, mint a hogy oly ember, a kinek semmi igaza nincs, nem tud felelni vitatkozó fele sulyos érveire. Eszembe jutott a mit Livius mond egy helyen —

— Ugyan kérem, hagyja most Liviust.

— Nos hát, reggelre, mire megvirradt, tökéletesen körül voltunk véve s el kellett ismernünk, hogy lehetetlen tartani magunkat. A város ugyan tartható lett volna egy ideig, a mig nekünk is segitségünk érkezik valahonnan, — de egy az, hogy segitséget sehonnan sem várhattunk, más az, hogy élelmi szerekkel ép oly kevésse voltunk ellátva, mint lőporral. De mifféle tisztek azok, Dóra kisasszony, a kik a vezérletök alatt álló seregről igy gondoskodnak. Megvallom, azon gondolkodtam, ne kövessem-e én is azok példáját, a kik látva a kétségbejtő helyzetet, a város oldalutczáin s hátulsó kapuján egyenként és seregesleg kiszökdöstek. Mindazáltal át kelle látnom, hogy akkor esném a legnagyobb hibáztatás alá, önmagam előtt is, főleg pedig az én drága kisasszonyom előtt, ha kedves uramat a végperczig elhagynám, hogy még csak arról se hozhassak hirt, mi történt vele. Különben is azt mondja egy helytt Böethius —

— Az istenért, hagyjon békét Böethiusnak s folytassa elbeszélését, — szólék türelmetlenül.

— Kevés mondani valóm van hátra. Vasárnap reggel, mialatt az ágyuzás szünetelt, haditanácsot tartottak, melyben ugyan nem voltam jelen, de a határozat lenyegéről értesültem. A tanácsban megoszlottak a nézetek. Némelyek azt mondták, hogy számunk most is nagyobb levén mint az ellenségé, szégyen volna kardcsapás nélkül megadni magunkat; s lord Derwentwater is azon nézetben volt, hogy karddal kezünkben, vágjuk keresztül magunkat; egy rész elesik, de a többi legalább dicsőségesen tör utat magának. S ezt kétségkivül meg is lehetett volna tenni. De mit azután? A megmenekültek nem szedhetik össze magokat többé, nem folytathatják a harczot, — bujkálniok kell, — s nem nyertünk semmit, a vége is az, hogy fel kell magokat adniok. Ezért a többség abban a nézetben volt s ez lett a határozat is, hogy parlamentaireket kell küldeni Carpenter tábornokhoz, a kik vele a megadás föltételeit megállapitsák, mert azt mind egyhangban állitották, hogy feltétlen megadásról szó sem lehet!

«Ebben hát megállapodtak s Dalzell kapitány küldetett Carpenter tábornokhoz, a feladás feltételei megállapitása végett. Ez azonban feltételekről hallani sem akart s feltétlen fegyverletételt követelt, a György király kegyelmére. Dalzell kapitány erre nem levén felhatalmazva, időhaladékot kért s az ellenségeskedések megszüntetését az alkudozások folyama alatt. Ez azon föltétel alatt adatott meg, hogy előkelő tuszokat állitsunk; s oh Dóra kisasszony, mily keserves szivvel kelle látnom, a mint lord Derwentwater (a ki erre önként ajánlkozott) Macintosh ezredessel tuszul ment az ellenség táborába. Most Willes tábornokhoz, mint vezénylő parancsnokhoz történt felebbezés, de ő is csak feltétlen megadást követelt. Uj hadi tanács — lord Derwentwater nem volt jelen, hogy a hősiesebb elhatározást sürgesse — s a vége az lett, hogy a fegyverletétel, feltétlenül s csak György király kegyelmére, elfogadtatott.

«A mint ennek a katonák közt hire ment, lett nagy zavar, ellenkező kiáltozások, elégületlenség, átkozódások s több efféle. Forster tábornok azonban, Oxbrough ezredestől kisérve, lóháton megjelent a piaczon, s a rendet helyreállitotta komoly és parancsoló föllépésével. De azért a békétlenség oly nagy volt, hogy egy Murray nevezetü heves vérü fiatal tiszt felvont pisztolylyal rohant a tábornok lakására, a hol szerencsére az örök előbb észrevették, mint a szobába betörhetett volna s lefegyverezték, mialatt folyvást azt kiabálta: meglövöm az árulót, hadd lövöm agyon az árulót!

»No hát, Dóra kisasszony, árulásról szó se lehetett; de hogy dolgaink kezdettől fogva a képzelhető legrosszabbul voltak vezetve, az bizonyos! S hogy minden rosszért, a mi egy háboruban történik, a vezér a felelős, az is bizonyos. Szegény uram, ő nagysága, nem tehetett arról, hogy járatlan volt a katonai dolgokban, hiszen soha sem tanulmányozta a hadvislést, sem Thukydidest és Caesart, sem Xenofont vagy Liviust nem olvasta!

«Hétfőn kora reggel, még hajnal előtt, a dragonyosok belovagoltak a városba s négyszögbe álltak a piaczon. Trombitaszó volt a jel, hogy a mieink is, fegyveresen, oda gyülekezzenek s ekkor felszólittattunk, hogy a dragonyosok sorai közt egyenként — mint egy jugum caudinumon — átmenve, tegyük le fegyvereinket. Leraktuk tehát a fegyvereket — s igy végződött ez a dicsőséges fölkelés!

— Ki hitte volna, istenem, ki hitte volna! — Kiáltám kezeimet tördelve. — Mi lesz bátyámból — s mylordból s a többiekből! Oh szegény Tamás, szegény Tamás! S ah a szegény grófné!

Hilyard ur vigasztalni kezdett ismét Senecából és Böethiusból s ezzel sikerült magára forditani figyelmemet.

— És ön, hogy van, hogy ön nincs elfogva?

— Látván, mikép állanak a dolgok, gondoltam, ha én is elfogatom magamat, nem lehetek uramnak szolgálatára, sőt még az sem lesz a ki kisasszonyomnak hirt adjon. Eszembe jutott, hogy a városban egy gyógyszerész ismerősöm van, a ki nagyon hálás volt irántam, mivel némely főzetek és kenőcsök készitésére tanitottam. Ezt tehát megkértem, hogy gyógyszerek vitelének ürügye alatt igyekezzék bejutni a tábornokhoz és sugja meg neki, hogy én menekülni igyekszem s megszabaditására a mit lehet el fogok követni és kérem a parancsait. A gyógyszerész ügyesen végezte a rábizottat s a tábornoktól azt az üzenetet hozta vissza nekem, hogy csak menjek, vigyek hirt kisasszonyomnak (az ő kedves Dóra hugának, a kit ez utolsó órában ölel s áldásait küldi neki) — és aztán lady Crewe és a püspök közbejárását kérjük az ő megszabaditására.

«Megnyervén ezzel uram engedelmét, a gyógyszerésztől elkértem inasa ruháját s egy gyógyszerhordó kosárral a karomon, mintha falura vinnék orvosságokat, kiosontam a városból, a nélkül, hogy a legkisebb gyanut költöttem volna. Ez tegnap, kedden kora reggel történt — ime most, szerdán este, itt vagyok Blanchlandban kisasszonyom parancsára s szegény jó uram szolgálatára.»

(Folyt. követk.)

GHAVAZI.

Midőn a török szultán XIV. Lajos franczia királyhoz először küldött követet, a politikában jártas, de a nyugoti népek szokásaival nem na-

gyon ismerős érdemes pasa nagyon megbotránkozott azon, hogy az udvari bálban az urak «maguk vegeznek oly fáradságos munkát, minő a táncz, a helyett, hogy azt rabszolgáikra biznák, mint keleten történik» s — ha igazat mond a rege — egész jóakarattal sietett egyik tánczolni készülő herczegnőhöz, kérvén őt, hogy «az ő kedvéért» ilyet még se tegyen. Sokszor fölkelt és lement a nap ez idő óta a nagy muzulmán birodalom felett, azonban a szokások és erkölcsök e tekintetben még ma sem változtak meg. A jámbor muzulmán még ma is tehernek tartja a tánczot, bár kávéja mellett elcsibukozva, divánjáról gyönyörködve nézi, hogy a «ghavazi» (tánczos leány) miként ugrándozik előtte.

Ily jelenetet örökített meg a művész Keneh nevü, Nilus-parti, felső egyiptomi városkából jelen képünkön. E város, mely a híres denderai romokkal szemben fekszik, mintegy 80 mérföldnyire Kairótól, mint a Vörös-tenger partjához vezető kereskedelmi ut egyik főpontja Khan-el-Khalily és Kairó között, eléggé gazdag hely s ha az ember csak agyagból készült alacsony házait s piszkos utczáit tekinti, el se

GHAVAZI, TÁNCZOS LEÁNY A NILUS VIDÉKÉRŐL.

hinné, hogy itt vagyonos kereskedők s ügyes müiparosok élnek. A pasa palotája mellett van egy nagy korcsma, hol a jámbor muzulmán zarándokok Mekkába vezető utjok alatt pihenni szoktak. E helyiség pálmafákkal és szőnyegekkel csinosított udvarát mutatja képünk a ghavazival, a mint a «rabab», egy durva, egyhuros hegedü hangjára lábait és derekát mozgatja. Valódi tánczuak alig lehetne mondani e leány mozdulatait. Talán maga sem tudja, hogy valami rendszerességnek kellene lenni mozdulataiban, inkább csak kaczérkodni s érdeket kelteni akar. De azért e mozdulatok, melyek a spanyolok «guitana» nevü kecses és tüzes tánczával össze sem hasonlíthatók s európai előtt unalmasnak tetszhetnének, elég gyönyört nyujtanak a muzulmánoknak, kik az ily «tiltott gyümölcs»-ben ritkán részesülnek. A tánczosnő sárga vagy zöld selyemruhába s bő piros mellénybe van öltözve, mely rikító szinekhez járul még a tömérdek diszités: nyaklánczok, fülbevalók, karpereczek, fekete hajából lecsüngő aranyékszerek s az öv dereka körül. S hogy a látvány még érdekesebb legyen, ugrándozásai közben nem ritkán egy pár réztányért is ver össze. A «ghavazi» — nem ugy, mint az indiai bayadér — rendesen már csak «elvirágzása» után adja fejét e mesterségre, vagy ha különben szépségével másként nem hódithat, de azért keresete nem utolsó, mert mindenütt talál hálás közönségre s a bőkezü adakozók keleten nem tartoznak a ritkaságok közé.

EGYVELEG.

* **Villamvilágitást** kapott ujabban a híres adelsburgi cseppkő-barlang. E világitás létrehozása nagyon nehéz volt, mivel a barlang 4172 méter hosszu s több helyen igen nedves. A kisérlet mindamellett Siemens és Halske rendszere szerint egészen jól sikerült. A gépház a barlang előtt áll; 14 lóerővel biró gép van benne s két dynamogépből négy földalatti sodrony indul ki. A barlang négy részében tizenkét ivlámpa van, a legvégsők a gépházától két kilométer távolságra. Mindenik dynamogép hat lámpának ad világot. A nyiláshoz közelebb álló lámpák teljesen függetlenek a hátrább álló lámpáktól s igy költségkimélés végett nem világit mindegyik egyszerre. Egyes helyeken a lámpákat megforditva állitották fel, hogy a világitás hatása még nagyobb legyen.

* **New-Yorkban** a mult évben 44,950 munkás 366,150 napig strájkolt. Egy statisztikus számitása szerint ez csak munkabérekben mintegy 1 millió 250,000 forint költséget okozott. A nagyobb strájkok közül csak a cubaszivarkészitőkének volt az a hatása, hogy bérüket felemelték hetenként 4 forinttal.

* **Óriási gyémántot** adtak el most Londonban egy társulatnak. A gyémántot a Fokföldön lelték, 457 karat sulyu s csiszolva kerek alakban 220, hosszukás alakban mintegy 300 karatot fog nyomni s igy sokkal nagyobb, mint az eddig ismert gyémántok, mivel a Kohinoor 106, a Regent 136 s az Orloff 195 karat sulyu. A gyémánt szinre nézve is felülmulja a legszebb indiai gyémántokat.

* **Ellenszenvek.** A híres Erasmus, bár Rotterdamban született, oly ellenszenvet érzett a halak iránt, hogy azok szaga is lázat okozott nála. Part Amboisenak volt egy betege, ki önkivületbe esett, ha ángolnát látott, egy mást a csuka görcsökbe ejtette. Scaliger József soha sem volt képes tejet inni. Gardan a tojásoktól undorodott; egy lengyel királynak orravére indult meg, ha almára nézett; III. Henrik franczia király a macskáktól, egerektől és pókoktól undorodott. Egy jeles hannoveri vadász, ki több vaddisznót lőtt, a sült disznó-pecsenyét látva elájult. Lusitanus ismert egy embert, ki rózsák láttára ájult el s ezért a rózsa viritása idején nem hagyta el a házat. Más emberek a liliom vagy méz iránt viseltettek ily ellenszenvvel, Bayle a zászazsombor látására elhalványult. Voltak oly nők is, kik képtelenek voltak selyemhez nyulni.

* **Villamos fa** létezik Yechigo japán tartományban, Ono falu mellett. Erős, mintegy hatvan láb magas és tiz lábnyi kerületü, kétségtelenül ősrégi fa az, melynek botanikai nevét azonban a japáni ujságok nem közlik. Mindennap a fa csucsáról felhőszerü köd emelkedik ki néha villamos tünetekkel, melyek kora délutántól estig fordulnak elő.

* **Majom-adó.** Riesenberg nevü s a XV. század banélt birtokos majma egykor megszökött az erdőbe. Heynau falu parasztjai azt hivén, hogy maga az ördög, agyon verték s maguk dicsekedtek hőstettökkel, mi azonban nagy kárukra esett, mivel ezentul egész a 17-ik századig «majom-adó» czim alatt külön birságot szedtek tőlük és örököseiktől.

* **Az orvosok kijátszása.** Maine államban elrendeltetett, hogy senki sem üzhet orvosi gyakorlatot, ha boncztant nem hallgatott, bár a bonczolótermekben nem szabad más tetemet használni, mint kivégzett bünösökét. Csaknem egyidüleg azonban — eltörölték a halálbüntetést.

* **Két khinai bélpoklost** hordozott körül Amerika városaiban egy orvos, hogy az amerikaiak ellenszenvét a khinaiak irányában annál inkább fölkeltse. A khinai bevándorlás különben az utóbbi évek tünetései óta sokkal csekélyebb.

* **A nyolczas szám** nagy szerepet játszott Motasem kalifa életében. Az abasszidák nyolczadik és utolsó uralkodója volt (+1258): nyolcz évig, nyolcz hónapig és nyolcz napig uralkodott; nyolcz fia, nyolcz lánya, 8000 rabszolgája és 8 millió aranypénze maradt hátra.

* **Lóháton eskudt** meg Georgiában egy házaspár különczségből, az esketö pap kocsin állva végezte a szertartást.

* **A Greely-expedició** alkalmával még egy lelket mentettek meg — egy newfundlandi kutyát, mely a «Thetis» hajón utazott s a Davis-szorosban egy szigeten maradt hátra. A «Nova Zemlya» czethalászbárka hallotta meg a szegény állat üvöltését s csaknem félholtan lelte. Most már teljesen felépült.

* **A lóhust** olcsósága miatt évről-évre nagyobb mennyiségben fogyasztják a párizsiak; a mult évben 9485 lovat, 307 szamarat s 40 öszvért ettek meg — kétszer annyinál is többet, mint tiz évvel ezelőtt. A szamár és öszvér husát inkább kedvelik s ezek arányla*g drágábbak is.*

Az anyák, a mint gyermekeiket hazaviszik a menhelyekből.

A KHOLERA NÁPOLYBAN.

Régi közmondás, hogy minden rossznak megvan a maga a jó oldala. Még a kholera rettenetes pusztitásai Nápolyban sem képeznek kivételt e tekintetben. Ezer és ezer ember látogatta meg e földi paradicsomot évenként a világ minden részéből, hogy a természet pompájában gyönyörködjék, könyveket irtak a nápolyi öbölről és a Vezuvról s mindamellett századunkban csaknem példátlan módon kellett dühöngenie e helyen az «istenitélet»-nek, hogy megtudják és észrevegyék azt a körülményt, hogy épen e gyönyörü fekvesü városban számtalan ezer nep él a legnagyobb nyomorban s a félmillió lakossággal biró Nápolyban egész nagy kiterjedésü városrészek vannak, hol az emberek emberi méltóságukkal homlokegyenest ellenkező lakásokban tartózkodnak. Ma, a vész után — mert hiszen most már a kholera-vész lecsillapultnak tekinthető multhavi dühöngéséhez képest — mindenki arról beszél. Olaszország nemes királya, ki élete kockáztatásával járt e vészes helyeken s a baj enyhitésére magánpénztárából 300,000 lirát adott, a nyomorban ismerte fel a ragály fészkét s a miniszterelnök, Depretis állását kötötte ahhoz, hogy e bajon gyökeresen segitsenek.

Valóban a kholera által leginkább sujtott városrészek Nápoly legnyomorultabb népének lakóhelyei. Mercato, Vicaria, Pendino és Porto e helyek nevei, mely helyeket idegen utazók alig látnak valaha s hol mégis közel kétszázezer ember lakik. Rozzant épületek, öt-hat emeletes magas házak közé beékelve, mint a Via Degli Orefici-n láthatók, s melyekben már maga a levegő is dögvészes — ime ilyenek a nápolyi munkások lakásai. Nem is a tizenkilenczedik század fiai azok, kik ama sürün egymás mellé rakott, egymásra tornyositott, kalandosan épült házakban laknak, melyeknek se ajtajuk, se ablaktáblájuk nincsen, falaik pedig csupa korom és salétrom. Modern troglodyták ezek, házaik pedig, a melyekben laknak, méhsejtek, melyekbe soha napsugár, soha üde lég be nem hatolhat. S e nyomorult lyukban ember él, de sőt nem egy, hanem legkevesebb kettő, legnagyobbrészt négy, hat s néha tiz, kik, ha nem mind tartoznak egy és ugyanazon családhoz, krétavonallal különitik el magukat, s szigorúan ügyelnek, hogy senki se bitorolja a másik osztályát, átlépve a közösen megállapitott határon.

Csodálkozhatunk-e, ha a kholera e nyomorultak között kitörve, százanként hullanak el s azonkivül babonás hiedelmek támadnak köztük. A leggyakoribb babona, mint nálunk 1831-ben is volt, az, hogy az urak mérgezik meg a szegény embereket. Ez az oka, hogy az anyák szeretetháznak s más intézetekben elhelyezett gyermekeiket seregestől és erőszakkal hozták el s az utczákon a rendőrség közbeavatkozása daczára kiragadták a kórházakba szállitott betegeket ápolóik kezéből, s ha már elcsüggednek, imára kulcsolják kezöket, s remegő ajkakkal könyörögnek védistenükhöz, szent Januariushoz. A szerencsétlen rajongók egész raja járja a bucsut az utczákon; zilált haju leányzók térden vonszolják magukat a sárban; nyomorult asszonyok, kik szüleiktől örökölték szégyenkeresetüket, mezitláb, kitakart mellüket vérig verve, kiáltoznak az utczán végig. A rendőrség

Egyházi körmenet a nápolyi utczákon.

szétkergeti őket, de megint csak összekerülnek. S a babona és félelem terjeszti a kholerát, ezrenként hullanak egyre-másra. Nyomoruk enyhitése lehet csak a baj orvossága s ez lesz a kholera haszna is.

Méltóztassék az európaiakat értesiteni, hogy személyüket és vagyonukat azonnal biztonságba helyezhessék. Van szerencsém, stb...»

Lespés ur nagyon szavatartó ember, mert pont 8 órakor granátokat szórt az erődökre, s fél óra alatt halomra lőtte azokat. A khinaiak már rég visszavonultak, de ő még folyton lövöldözött, sőt egyik hajó, a «Lutin», körbe járta az apróbb falvakat, azokat felgyujtotta, s a szegény futó halász-népség közé lövetett golyószóró ágyukkal. A sok asszonynép csak ugy hullott rakásra...

Másnap a franczíák megszállták a vámhivatal mögött fekvő halmot, s a trikolort kitüzték, de megjelentek a khinaiak is, s oly sürün tüzeltek a franczíákra, hogy azok eszeveszetten robantak lefelé dereglyéikhez. A khinaiak mindenütt nyomukba, mig csak végkép el nem tüntek a franczíák. Sok franczia homokot harapott az nap! A khinaiaknak zsákmányul esett egy trikolor, sok lőkészlet és fegyver. Azóta a franczíák okosan hajóikon maradnak.

Tudtomra még nem jött létre szakadás, hadüzenet nincs, de — ha csak a franczíák végkép le nem mondanak a kárpótlásról — nem tudom mikép jöhet létre egyezkedés.

Gondolom, hogy az európai lapok a kelungi eseményeket mint rendkivüli franczia győzelmet ünneplik.

Tamsuiba még nem jöttek el, de ha a háboru kitör, itt is lövöldözni fognak. Kelungban létem alatt sokat kellett mászkálnom az admirális hajójáról a khinai táborig, hogy némi egyezkedést kisértsek meg s ilyenkor mindig katonai fedezetem volt. *Lespés* nagyon lekötelező, kedves modoru ember, de sok tisztjéről épen nem lehet ezt mondani.

Hogy mi lesz belőlünk, ha a háboru egész nagyságában kitör, arról fogalmam sem lehet. Annyi bizonyos, hogy az itteni nagy áruforgalmat a franczíák nehány évre tönkre teszik. Ők keveset veszitenek, de annál többet az angol, német, orosz és az Egyesült-államok.

EGY MAGYAR EMBER A FRANCZIA-KHINAI HÁBORUBAN.

Csak kevesen tudják, hogy a franczia-khinai háboruban egy magyar ember is szerepel, mint khinai mandarin. *Faragó* Ödön hazánkfia ez, ki a khinai kormány egyik előkelő vámhivatalnoka, s ki a tavaszkor tért vissza Khinába, itthon tett hosszabb látogatása után. Nehány héttel ez előtt már közöltük Faragónak egyik haza irt levelét, melyben tudatta, hogy a khinai kormány *Formoza* szigetének két főkikötőjét, *Ke-Lungot* és *Tamsuit* bizta felügyeletére. Azóta ez a két hely sokat emlegetett lett. A franczíák Formoza szigetét szemelték ki hadi zálogul, Ke-Lung kikötőjét agusztus havában bombázták is; most pedig megujitották a hadi müveleteket mind Ke-Lung, mind Tamsui ellen, s e hó első napjaiban harczok folytak mind a két helyen.

Faragótól pár nap előtt ismét érkezett levél, mely Ke-Lung első bombázásáról és a franczíákról szól. A napi események által annyira érdekessé vált magánlevélből adjuk a következőket:

Tamsui, augusztus 21.

... Nyakig ülök a háboruban és békés polgár létemre fegyverkeznem kell, majd meg szuronyszegzett katonák kisérnek egyik táborból ki, s be a másikba.

A franczíák, mert *Liáng-Shan*-nál* ők husztak a rövidebbet, nagy kárpótlást követeltek. De Khina nem fizetett, s a franczia flotta egy szép reggelen betoppant egyik kikötőmbe, *Ke-Lungba*, és se kukk, se bakk, porrá lövöldözi az egész várost. Az admirális, *Lespés* mindössze is hozzám irt egy rövid levelet: «.... az erődökre pont 8 órakor tüzet nyitok.

* A hirlapi s egyéb tudósitásokban *Lang-szon*.

ARANYAT KUTATÓ MAGYAR AUSZTRÁLIÁBAN.

III. *

A buslimán étlapja. Gonosz eredmények. Záporeső az ösrengetegben. Muszka komponista. Visszatérés Waratahba. Vasutnegnyitás ünnepélyekkel. Ausztráliai banket és fáklyászene. Két szerencsétlenség.

Sátorunkat gondosabban rendeztük be. Az ágyra, s egyáltalán a kényelemre nagyobb gond lett forditva, s minthogy a társaságunkat kiegészitő kis kutya (erről eddig meg is felejtkeztem) nagyon derekasan viselte magát, étlapunkon megjelent ama két bush-delicatesse, melyről egy korábbi levelemben megemlékeztem. Ez a «*wombat*» es a «*porcupine*». Amaz egy, a borzfajtához tartozó állat, csakhogy meg egyszer akkora mint a mi borzunk. Emez a tüskés disznó. A borz husának ize hasonlit a marhahuséhoz, különösen ha egyszerüen csak ugy főzöd sós vizben. Hanem ha apróra vágva, s a «porcupine» zsirjával megeresztve, a serpenyőben kisütöd: igen zamatos «haché» kerekedik belőle. Hanem mindez kis Miska a tüskés disznóból készült pecsenyéhez. Ennek oly rendkivüli s az általam ismert szelid és vadhusok egyikéhez sem hasonlitható ize van, hogy a kulinaris világban Európában valóságos forradalmat lehetne belőle kerekiteni. A porcupine-pecsenyének nemcsak relativ, hanem absolut becse van. Mert a mig talán a borzra sohasem reflektálnék odahaza, a porcupine-pecsenyéért beállanék még Ézsaunak is. Azon a helyen, a hol tanyáztunk, bőven volt porcupine, kevesebb volt a borz. Mindkettő nagyon jámbor két állat s a leghitványabb kis eb megszerzi e jó falatokat. A borzot ugyanis nagy, ostromba testtel, hanem irtóztató rövid lábakkal látta el a mostoha természet. Igy tehát, ha csak némi kis távolságra van föld alatti lakhelyétől, s a kutya csaholására rögtön odasietsz — szegény borz barátom a halál fia s a balta tompa végével alkalmazott ütés a koponyáján kioltja különben szivós életét. A porcupine még könnyebb martalék, mert ennél a vadásznak még sietni sem kell, minthogy egyedüli menekvését a beásás képezi. Hanem bármily élesek és a kaparáshoz alkalmasak is legyenek a körmei, nem képes oly gyorsan elásni magát, hogy oda ne érj. Egy fricska a kacsa csőréhez hasonló orra tövére megszerzi számodra e faintos falatot. Én részemről husának a speczialitását oda vezetem vissza, hogy a porcupine egyes-egyedül hangyákkal él. Prospektáló kirándulásaink alkalmával 60 porcupine és 12 borz élénkitette különben eléggé egyhangu étlapunkat. Kenguru-t és wallabyt nem fogtunk, ezek csak a sikságon vagy a nyilt erdőkben tartózkodnak; ama vadvidéken, mely a mi «revier»-ünket képezte, nem terem fü, csak fa — és fa és — «bowera». Átok reá!

Ilyeténképen ahhoz, hogy tökéletesen jól érezzük magunkat, csak az hiányzott, hogy a sárga ércz kellő mennyiségben mutatkozzék. Hanem a lelkem patak nem jól viselte magát. Egy hétig minden irányban, fel és lefelé, oldalvást, a terraszokat, lapos helyeket, stb. stb. mind-mind felkutattuk; hiába! nem mutatkozott még a fizetőképesség első foka sem. Hét szem arany volt a legtöbb, a mit egy tál adott. Re male gesta tehát összepakkolóztunk, s most már csak 50 fonttal s igy tovább decrescendo a hátunkon, tovább s tovább hatoltunk, folyvást ásva, kutatva — de hiába! Elemozsiánk elfogyott, tehát vissza Waratahba. Sátorunkat, ágynemünket s az ásó- és konyhaszereket kinn hagyva, visszamentünk Waratahba friss élelmiszerekért.

E hazamenetelek sem nevezhetők kellemeseknek, minthogy sem sátrat, sem ágynemüt nem viszel magaddal s igy kénytelen vagy az éjszakát a szabad ég alatt vagy egy odvas fában tölteni. Ilyenkor aztán megesik, hogy az ember irtóztató nagy utakat tesz, csakhogy mentől előbb födél alá jusson. A gyalogolás könnyü, mert hiszen hátadon nincs egyéb az üres «knapsack»-nál. Ez azonban nagyon ritkán esik meg, minthogy mentül hosszabb ideig vagy künn, annál távolabbra esel a czivilizácziótól s igy expediczionk vége felé, a mikor az utolsó rakomány élelmiszerért mentünk, netto hat napig tartott a hazamenetel, s két izben szakadó esőben kellett a hajnalt lesned, minthogy éjjel a bushban, a prospektáló utakon nem járhatsz, mert okvetlen eltéveszted az utat s ha egyszer letévedsz a jelzett fák által mutatott ösvényről, menthetetlenül vesszve vagy.

Az ily nedves tanyázás alkalmával nagy szerepet játszik a tűz. Ilyenkor nem hasábokból, hanem egész fákból raksz tüzet — akár máglyáknak nevezheted. Alvásról szó sincs, mert egész idődet igénybe veszi a folyton nedvesedő ruhanemüeknek szárogatása. Ily alkalmakkor a vidám tanyatűz nem poétizál, hanem a láng s a parázs, mely különben oly szépen vigasztal és lelkesit, most a szomoru és maró gondokat ébreszti föl benned. Fölkel azonban a nap, eloszlanak a felhők — s ismét megfeledkezel mindenről, s csakis a szebb jövőről ábrándozol.

A mikor első izben tértünk vissza Waratahba, egy ismerősünk, a ki már eleinte hozzánk akart csatlakozni, annak hallatára, hogy az *Arthur*-on átkeltünk s az eddigelé még ismeretlen vidéken bolyongunk, hozzánk csatlakozott, s most hárman indultunk el. Ez uj társunk nemzetiségére nézve muszka volt. Eleinte elég jó fiunak mutatkozott, hanem később kisült, hogy haszontalan, alattomos, kétszinüsködő atyafi. Egy álló hónapig volt velünk s miután általunk megismerkedett a vidékkel, a folyókkal, utakkal: fölmondta a barátságot s elindult a maga szakállára, csakhogy ne legyen kénytelen osztozkodni a nején találandó kincsen. Na de sem ő, sem pedig mi nem jártunk szerencsésen, s igy ő nem triumfált, mi pedig kinevettük, mert mi legalább nem voltunk egyedül, ő pedig tutto solo morfondirozott a «pech» fölött. Megtörtént vele az, hogy szinte éhen veszett. Az atyafi letért ugyanis a jelzett ösvényről, s nem talált többet vissza s ezer szerencse volt, hogy négy napi czéltalan bolyongás után csupa véletlenből a mi tanyánkra akadt. Mi épen indulófélben voltunk; ha csak egy fél nappal később érkezik, ott veszett volna éhen, mert igy is alig tudta magát tovább vonszolni. Az ő kedvéért aztán nem is indultunk az nap, hanem ápoltuk és teletömtük éléskamráink legválogatottabb falataival s másnap utnak inditottuk Waratahba. Müvelt fiu volt, egyetemet végzett, hanem közleményeivel oly óvatos volt, hogy nem tudtunk kiokoskodni belőle semmi bizonyosat. Egy-két elejtett szóból azt gyanitám, hogy egy izben nem teljesitette a nihilisták egy nem nagy horderejü parancsát, s ennek folytán odább kellett állania.

Hét álló hónapig éltünk ekép a bushban, mindig tovább és tovább hatolva s kutatva — eredmény nélkül. Az előbb emlitett patakon kivül még egy olyformára akadtunk, mely a próba-mosogatás alkalmával jobban festett, hanem aztán a tüzpróbát, t. i. a rendszeres megprospektálást nem állotta ki. Az ennél töltött hét s az első alkalommal emlitett hosszabb tartozkodás alatt utunk folyvást megállapodás nélküli előrehaladás volt, óriási terheket (egy izben 85 fontot) czipeltünk, számtalan lyukat ástunk s majdnem mindennap friss tanyát ütöttünk; hanem azért mindvégig nem hagyott el jó kedvünk, melyet még azon tudat sem volt képes megkeseriteni, hogy expediczionk befejezésével okvetlen az ónbánya kutyájához való visszatérés az egyedüli refugium.

Hét izben tértünk vissza Waratahba friss élelmiszerekért s többnyire dupla teherrel indultunk. Utolsó kirándulásunkat, mely alkalommal készpénzünk már elfogyott s puffra dolgoztunk, (sub rosa legyen mondva: itt a prospektáló határnélküli hitelnek örvend, s néha évekig is képes élni e firma alatt) minthogy már nagyon hosszu — hat napi — utat vett igénybe az elhagyott kirándulási ponthoz való jutás, a koplaló theoria mellett tettük meg s dupla terhünk, melylyel rendes körülmények között legfeljebb hat hétig értük volna be, tiz hét mulva lett elfogyasztva. Igy kiéhezve, lesoványodva s testileg kimerülve rukkoltunk be végkép Waratahba 1883. május 11-én.

Ez lett vége nagy hűhóval, nagy erélylyel, roppant kitartással meginditott s a nullánál is silányabb eredmenynyel koronázott aranyos expediczionknak. No de, qui perdidit numerum, incipiat iterum. Pénzbeli veszteségünk emlitésre sem méltó, 12 font sterlingünk volt fejenként, s utolsó expediczionk 5—5 fonttal terhelte meg számlánkat. Az expedicziót tartott október 28-tól május 11-ig, tehát összesen 28 hétig — s ekkép circa 12 shillingbe került egy hét a bushban. Ennél kevesebbet otthon maradva sem költhettünk volna s igy az egész veszteséget csak az elveszett idő képezte.

Most egyelőre függönyt bocsátok ezen élményeimre. Ugy nagyjából talán lehet hiányos rajzom után nemi fogalmat alkotni az itteni bush-életről. Mielőtt azonban befejeznem jelen levelemet, még egy pár szóval meg kell emlékeznem az én kedves Waratahomról.

Tegnap ugyanis oly nap virradt föl Waratahra, mely annak annalisaiban vörös betükkel lesz följegyezve: t. i. az eddigi lóvasutat átváltoztatták rendes mozdonyvasuttá, s tegnap robogott be az obligát fölkoszoruzott vonat az ismét obligát föllobogózott s megdiszkapuzott indóházba. Most már a passzazsér három óra alatt ér le Emer Bay-be, a legközelebbi tengeri kikötőbe, s a portékák s a bányák produktumai az eddigi harom napi ut helyett szintén három óra mulva érnek el rendeltetésük czéljához. Megvolt itt is minden, a mi másutt ily alkalmakkor meg szokott esni: banket, bál és fáklyásmenet. A banketről elég annyit mondanom, hogy én, a ki odahaza hires banketevő voltam, annyiból, hogy mindig, a leghitványabbul kiállitott s kiszolgált banketről is jóllakva keltem föl, — mert én még az 1875-ben, a Beleznay-kertben Jókai tiszteletére rendezett lakomán is az egyedüli tag voltam, a ki jóllakott, — itt Waratahban egy font sterlinges teritékü banketten — koplaltam. No de nem csoda — hatvan tag számára fel volt tálalva két pulyka, 16 csirke és egy 8 (nyolcz) fontos roastbeef. Itt aztán cserben hagyott a tudomány. Regresszirozni akartam magamat a pezsgőrévén, hanem cseberből vederbe. Az első toasztra — az angol egyházra — még jutott tele pohár, a másodikra — az angol királynőre — már csak egy kvaterka, a harmadikat — a vasutat épitő társaságra — már üres pohárral ittuk.

E banketnek méltó függelékét képezte a fáklyásmenet: huszonkét fáklya volt látható. Hanem a waratahi arkadiánusokat ez is kielégitette, mert a bámész tömegtől nem egy felkiáltás: «Is'nt it nice!» («Jaj de szép!») «grand» (nagyszerü) hatolt füleimhez. Nem akarám a gusztusokat rontani, én is derüre-borura dicsérni voltam kénytelen a «nagyszerü» parádet. Két ily kudarcz után nem volt bátorságom a bálba is elmenni, ekkép erről hallgat krónikám.

Utolsó levelem óta két szomoru eset adta elő magát. Serfőző barátaim, a kikkel ama három év alatt, a mióta itt vagyok, a legnagyobb egyetértésben éltem, s a kiknek ittlétük nem kevéssel járult ahhoz, hogy innét eddig odább nem állottam, Warataht itt akarják hagyni s czukrot szándekoznak termeszteni valahol New-South-Wales éjszaki, tehát tropikus részében. Szándékuk olyannyira komoly, hogy az egyik, a ki előre ment körülnézni, már vett is földet s azt irta a másiknak, hogy rendezze el az itteni dolgokat s haladéktalanul siessen utána. Ekép aztán nemsokára e szinte barátoknak nevezhető ösmerőseimtől is kénytelen leszek megválni s talán örökre.

A másik szerencsétlenség az, hogy nemrég itt Waratahban letelepedett egy — *ügyvéd!!!* Minden jó lélek dicséri az urat! Most már én sem maradok sokáig itt.

* Az I-ső közlemény a «V. U.» ez évi 38., a II-ik 41-ik számában jelent meg.

UJ-TÁTRAFÜRED MINT TÉLI GYÓGYHELY.

Mint minden téren, ugy a belgyógyászat mezején is jelentékenyen haladt az orvosi tudomány néhány évtized óta. A tüdőbetegségek, különösen pedig a tüdők idült gyuladása, melyet tüdővésznek szoktak nevezni, e század közepéig gyógyithatlan bajnak tartatott. Ekkor néhány jeles orvos, élükön dr. Brehmer, a tapasztalás eredményeire támaszkodva, mellőzték a tüdővésznek addig szokásos gyógymódjait s azt uj módszer szerint kezdték gyógyitani. S ma már kimondhatjuk, hogy a tüdővész kisebb fokai gyógyithatók, sőt az előhaladtabb kór is javulhat.

Ez eredményeket tisztán természeti gyógyeszközökkel érték el, milyen a magaslati levegő, rendszeres tüdőgymnasztika, kellő táplálás és hideg viz. Az orvosságok csak kisegitőként alkalmaztatnak. A tüdőbetegek gyógyitására alapittattak a *klimatikus gyógyhelyek*, ez alatt értjük mindazon tüdővészmentes — tehát 1800 lábnál magasabb — zónában fekvő, kellően berendezett alpin, vagy subalpin magaslati helyeket, a hol az előbb emlitett gyógymódok alkalmaztatnak, s pedig évszakra való tekintet nélkül, tehát télen-nyáron egyaránt.

Hazánknak ily klimatikus gyógyhelye Uj-Tátrafüred, mely mind fekvésére, mind berendezés tekintetében egyike a legkiválóbbaknak. Dr. Szontagh Miklós alapitotta 1876-ban, s jelenleg is az ő irányában. Fekvése a legelőnyösebb s az ilynemü intézeteknek mintául szolgálhat. Ezer méter magasan, védve a hideg északi szelektől, del felől egészen nyilt, sürü fenyves hegyoldalban fekszik; s ez lehetővé teszi, hogy a sulyos tüdőbetegek is egész télen át élvezhessék kitünő tisztaságu, teljesen pormentes, üde levegőjét. Mint hazánk valamennyi más fürdője, Uj-Tátrafüred is nyáron saison-fürdő; hazai közönségünk s a külföldiek, üdülők és betegek, turisták s egyéb utazók nagy számmal keresik föl e szép helyet, mely közeli és távolabbi kiránduló helyekben hazánk leggazdagabb fürdőhelye s melynek közvetlen környezetében oly festőileg szép helyek vannak. Néhány év óta azonban már *téli gyógyhelynek* is be van rendezve, s különösen mint ilyen érdemel nagyobb figyelmet, mert hazánkban ez az egyedüli ilynemü intézet.

Nagy előnye Uj-Tátrafürednek az, hogy télen rendkivül sok szép, derült napja van s ilyenkor, minthogy ily magasságban a nap sugarai sokkal intensivebb hatásuak, reggeli 9 órától délután 3-ig minden beteg kinn lehet s végezheti előszabott rendes sétáját. Megtörténik, hogy a legerősebb téli idején, déltájban 16—18 C. fokot mutat a napra kitett hőmérő. Szél még télen is a legritkább jelenségek közé tartozik.

Téli lakásokul szolgál két nagy sanatorium, melyek közül az egyik erős köépület s kényelmes butorokkal, moderálható légfütéssel, stb. el van látva. Hogy rossz időben is gyakorolhassák a betegek a tüdőgymnasztikát, erre egy menedékes, teljesen fedett sétány szolgál s a nagy, üveges téli kert; mindkettő illatos fenyvek különböző nemeivel bőven ellátva.

Az orvosi teendőket maga a tulajdonos egy alorvossal végezi s alkalmazásba jönnek mindazon gyógyitó módok, melyek egy, a mai kor szinvonalán álló tüdőgyógyintézettől megkövetelhetők.

Uj-Tátrafüred, mint téli klimatikus gyógyhelye a tüdőbajokban szenvedőknek, igen fontos szerepet van hivatva betölteni hazánkban, s e betegség gyógyitásának terén oly eredményeket tud felmutatni, melyek a nyári évadban elérteket is felül muljak. Evről évre szaporodik is azok száma, kik e magasan fekvő hely tiszta levegőjén töltik a telet.

Dr. Pekár Lajos.

MAGYAR TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOK.

A «Magyar Történelmi Társulat» a «Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottságával» egyesülve, elhatározta, hogy «*Magyar Történeti Életrajzok*» czim alatt két-havi füzetekben az olvasni szerető mivelt közönség igényeinek megfelelő vállalatot indit, melyben az ujabb kutatások eredményeit élvezetes olvasmányt nyujtó, gondos feldolgozásban s illusztráziókkal, egykoru rajzok hasonmásaival, térképekkel stb. ellátva teszi közzé. A nagyérdekü munka szerkesztése jeles tudósunkra, *Szilágyi* Sándorra van bizva, s az előfizetési fölhivás most jelent meg.

A vállalat szép és jó történeti munkákat akar a közönség kezébe adni, s egyforma sulyt fektet a *jó* szövegre és a *szép* képekre. Ha azt akarjuk, — igy szól a programm, — hogy történetirásunk necsak a diplomácziai és hadi események váltakozó leirásából álljon, sulyt kell fektetni a miveltségi viszonyok ecsetelésére is — s a kép ezeknél épen elkerülhetetlen. A meginditandó vállalat e részben is a históriai hűséget fogja szem előtt tartani, az lévén fő czélja, hogy ez által a szöveget az olvasóra nézve szemléltetővé tegye, s épen ezért az illusztráziókat mindig a tárgyhoz mérten fogja fametszetekben, fotografiákban, rézkarczokban vagy szinnyomatokban bemutatni: szóval a sokszorositásnak olyan nemében, mely azt le ghivebben visszaadja.

De bármekkora suly lesz ez uj vállalatban az illusztráziókra fektetve, az mégis csak a szöveget fogja magyarázni. Ez pedig, mig lépést tart a kutatások eredményeivel, sőt igyekezni fog azt előbb vinni, egyuttal azon lesz, hogy forma tekintetében is megfeleljen a közönség igényeinek. Minden életrajz önmagában egy önálló korrajzot képez, mely a történelmi jelentőségü egyén körül csoportositja az események rajzait.

«Történetirásunk — mondja a közönséghez intézett felhivás — még a monographiákban is egyetemes lévén, történeti tudásunk a szereplő egyénekről ott kezdődik, hol már ezek az eseményekre döntő befolyással birnak, sőt sok nevezetes szereplő egyénnek nevénél egyebet sem tudunk. Pedig ezek befolyását korukra, hatását az eseményekre igen sokszor csak neveltetésük, ifjuságuk, környezetük helyes ismeretéből magyarázhatjuk ki: hosszu utat kellett nekik megtenni a politikai életben, mig faktorokká nőtték ki magukat, mert szereplésük nem ott kezdődik, hol már országos névvel birtak.

«Szakemberekinek, hogy valamely kort jól megérthessenek, ez irányban többféle tanulmányt kelle tenniök, s épen azért előmunkálatok sem hiányzanak. De mindabból a nagy közönség közé vajmi kevés jutott, rendszeresen majd semmi. Midőn tehát a meginditandó gyüjtemény számára a történetirásnak ezt a formáját választottuk, egy felől történetirásunk egy rég érzett hiányán akartunk segitni, más felől a közönségnek módot kivántunk nyujtani, hogy történetünk kiválóbb alakjairól határozott és tiszta képet nyerjen. Erre pedig a biographiai forma legalkalmasabb, mely ha az iróra nézve sokféle nehézséggel jár is, de annál vonzóbb a nagy közönségre nézve.

«Ezennel tehát előfizetést nyitunk a Magyar Történeti Életrajzok I. kötetére, mely 40—42 iven számos, részint a szövegbe nyomott, részint önálló melléklettel, négy életrajzot fog magába foglalni. A 40—42 ivre terjedő szöveg öt füzetben fog kiadatni, melyeket deczember, február, április, junius és október elején a Franklin-Társulat küldet szét. Egy kötetnek, azaz öt füzetnek előfizetési ára 5 frt; ez összeg posta-utalvány utján a Franklin-Társulathoz (Egyetem-utcza 4.) küldendő, mely a füzetek szétküldését elvállalta.

«Lehet ezen vállalatra alapitványt is tenni. Ugyanis a 200 forintos alapitó a történeti Társulat minden kiadványát kapja. A ki tehát vagy a 200 frtos alapitók sorába lép, vagy eddigi alapitványát 100 frttal fölemeli, az a Századokon s a Történelmi Táron kivül a Magyar Történeti Életrajzokat is fogja kapni.

«Egyelőre csak az első évfolyamnak, tehát az öt első füzetnek kiadására kötelezzük magunkat. Bizton hisszük, hogy a közönség támogatása a vállalat folytatását lehetővé fogja tenni. A közel husz évre terjedő együttműködés által társulatunk egy nagy családot képez: ez feljogosit arra a reményre, hogy tevékenységünk ezen uj irányát a közönség részvéttel és érdeklődéssel fogja kisérni.»

Verancz képét mint mutatványt közöljük a vállalat első részéből. Verancz és Zay Ferenczneak Thallóczy Lajos által irt életrajzában fog megjelenni. Zay és Verancz 1556-ban együtt voltak portai követek. E kép eredetije Bécsben ő felsége hitbizományi gyüjteményében őriztetik. franczia munka a XVI. század végéről. Eddig sehol sem volt közölve, s e kor egyik legszebb munkája.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Bajza Józsefről terjedelmes irodalom-történeti tanulmányt irt Szántó Zsigmond, s a könyv Esztergomban jelent meg. A szerző sok adatot keresett össze, s ezek segitségével bő részleteket irhatott Bajza irodalmi működéséről, korának viszonyairól, és kiterjeszkedhetett azokra is, kikkel Bajza összeköttetésben élt. Szóval több oldalról is feltünteti irodalmunk e jelesét, és pályáját kellő figyelemmel kiséri. A mit Bajzáról, a kritikusról ir, azt a részt illetheti meg a legtöbb észrevétel. Bajza irodalmi hatása főkép mint kritikusé nyilvánult, s e téren erőteljesebb jellemzés volna hozzá a találó. A munka irva is elég jól van, leszámitva a stil némely keresettségét.

Hagyatékom fiaimnak. A tapasztalati életbölcseszetből meritett tartalmu könyv czime ez, melyet néhai Vertán Endre, volt képviselő irt, s kéziratban hagyott hátra fiainak. Könyve nemes gondolkozás tükre, és szép lélek tanusága. Harminczhat fejezetben, gyermekeinek adott tanács alakjában adja elő nézeteit az életről, a kötelességekről. Most már a második kiadást érte meg a munka, s tiszta jövedelme fele részben a Budapesten fölállitandó tanitók árvaházára, fele részben az arad-vidéki tanitó-egylet segélyalapjára van szánva. Aradon, Gyulai István nyomdájában rendelhető meg s ára 1 frt, vagy diszkötésben 2 frt.

Verses kötetek. Brassóban «*Költői képek*» czimü kötet hagyta el a sajtot, Baráczy Sándortól. Ballada vagy elbeszélő költemények vannak benne, s ezek többjében népies, vagy történeti motivumokat is fölhasznált a szerző. Nincs gondolatok nélkül, egy-egy jó kép is föl-fölvillan előtte, de nem tudja költészettel kifejezni. A kisérletek közé tartozik a kötet. Ára 1 frt. — «*Zobor vezér*», költői elbeszélés, Petrovics Lászlótól, kit a daliás régi idők emlékei buzditottak a verses elbeszélés megirására. Ára 1 frt. A tiszta jövedelem egy harmada a szatmármegyei árvizkárosultak és a «felvidéki magyar közmüvelődési egylet» javára van szánva.

Költeményekre hirdet előfizetést Balog István. A föllhivásban hivatkozik Gregusz Ágostra, ki méltónak tartotta verseit bemutatni egyenesen a Kisfaludy-társaság ülésén, mielőtt a szerzőtől valami még megjelent volna a lapokban. A kötet 9—10 ivre terjed, előfizetési ára 1 frt 20 kr, vagy diszkötésben 2 frt 20 kr. Megrendelhető Budapesten, Nádor Károly kiadónál.

Folyóiratok. A történelmi társulat «*Századok*» folyóiratának októberi füzetében Szél Farkas bevégzi kiváló érdekü tanulmányát «Egy XVI-ik századi kodex históriás énekeiről», melyek közt a fen Bankó leányáról való éneket is találta. Szalay József folytatja a Bécs 1683-iki ostromának történeti előzményeiről és irodalmáról szóló dolgozatát; Tergina Gyula ismerteti a Budavár visszavételének emlékére vert érmeket. Zsatkovits Kálmántól «Az egri befolyás és az ez ellen vivott harcz a munkácsi görög szertartásu egyházmegye történetében» czimü nagyobb közleményt olvasunk. — A «*Hazánk*» történeti közlöny (szerkesztő Abafi Lajos és Szokoly Viktor) első czikkében Kellemesi Melczer István «Deák Ferencz békeküldetése» czim alatt a «Budapesti Szemlé»-nek egy régebben megjelent és 1848-ban Windischgrätzhez inditott békeküldöttségről szóló közleményére tesz megjegyzéseket. Folytatólagos közlemények a füzetben: Kossuth szónoki és iróri működéséről, továbbá István főherczegről (Gelich Rikhárdtól), a tiszai határőrvidékről, Iványi Istvántól; Komáromi naplójegyzetek Szinnyei Józseftől; Rettegi György érdekes emlékiratai, stb. A «*Természettudományi Közlöny*» októberi füzetében dr. Török Aurél befejezi «A betegségek uralmá»-ról szóló dolgozatát és dr. Weinek László irt értekezést «A csillagok fotográfiai megfigyelésé»-ről. — A «*Figyelő*» irodalomtörténeti közlönyben Erdélyi Károlytól «Murány a magyar költészetben», Vándory Rezsőtől «Zách esete a magyar drámairodalomban» czimü közlemények vannak, továbbá Csaplár Benedek, Abafi Lajos, Hénap Tamás, Ferenczy József stb. irtak még.

A nemzeti szinházban e hó 22-ikén kezdték meg az uj eredeti darabok bemutatását. Csiky Gergely «*Nóra*» drámája került először szinre. A közönség teljesen megtöltötte a szinházat, s nagy volt az érdeklődés Csiky uj darabja iránt, mely az idei akadémia Karácsonyi-pályázatán a 200 darab aranyért versenyzett, két biráló érdemesnek is tartotta a jutalomra, de három ellene volt és nem nyert. A nemzeti szinházban az első előadás hangulata nem lett tiltakozás az akadémiai birálók többsége ellen. Csiky e darabban nem szokott környezetében jelenik meg, az életképies tarkaságok közt, hanem a történet komoly háttere előtt gyüjt össze a mult századbóli magyar viseletü és rococo alakokat, a bécsi udvar fényes világában. Ez még tarkább kép, s a drámai események is egyes képek sorozatában következnek. A regényes történet gondosan, költői nyelven van megirva, a hatás eszközeit bőven használja az érdemes iró, jól játszható alakokat nyujt a szinészeknek, csattanos jeleneteket a közönségnek. A közönség nagy érdeklődéssel is nézte a dráma folyását, de — mint egyik biráló irja, — jobban figyelt, mint tapsolt.

A darab Bécsben játszik, a Rákóczi-forradalom lezajlása után, mikor a bécsi kormány mindent elkövet, hogy a magyarokat megnyerje szép szóval, czimekkel, udvari élettel, házasságokkal. Nóra, az élelmezési tiszttől dusgazdag lovaggá lett parvenu leánya is arra van kiszemelve, hogy egy előkelő magyar urat, Szerémit az udvarhoz bilincselje keze által. Nóra, azonban Rolandot, Albano herczegét szereti, de büszkeségében megsértetvén, mégis férjhez megy Szerémihez. Régi szerelme azonban ujra föléled, és Szerémi párbajban öli meg Rolandot. De Roland halála politikai gyilkosság szinével bir, mivel Szerémi az igazi okot nem akarja bevallani, s ezért halálra itélik. Nóra ekkor bevallja, hogy miért kellett Rolandnak meghalni; Szerémit tehát fölmentik, de Nóra megmérgezi magát.

**

Ez rövid meséje a darabnak, melyről lapunk ez évi 14-ik számában már bővebben is volt szó, mikor az akademiai birálatot közöltük.

Az előadás nagyon gondos volt. Helvey Laura a czimszerepet erővel, hévvel játszotta és sokszor tapsolták. Vele Nagy Imre (Szerémi) osztozkodott a tetszésben. Felekiné, Bercsényi, Újházi, Gyenes, Hetényi, Vizvári, Horváth a többi szereplő, mindnyájan a magok helyén. A darabnak harmadik felvonása tette a legtöbb hatást.

Az operaszinházban Broulik tenorista is megkezdte működését. A szép hangu és jó előadásu művész érdemes támasza operánknak, mely most már teljes erővel dolgozik. Nagy közönség is gyül össze minden este, s a régi operáknak szintén megvan vonzó erejük. A nem valami tágas térrel ellátott fényes szinházba nehéz jegyet kapni. Az üzérek jókorán tömegesen vásárolják össze a belépti jegyeket, s a közönség nagy áron csak másod kézből szerezheti meg. A kapitányság az ily üzérek ellen rendeletet bocsátott ki, s pénzbüntetéssel, illetőleg fogsággal fenyegeti őket, a közönséget pedig felhivja, hogy egyenesen a szinházi pénztárnál vásárolja a jegyeket. Az ily visszaéléseket azonban legfeljebb korlátozni lehet.

A «Zsidónő» e hó 19-iki előadását, mikor a czimszerepet Turolla Emma k. a. énekelte, a király is meghallgatta. Ő felsége Károly Lajos főherczeg és Lajos bajor herczeg társaságában jelent meg a szinpad melletti inkognito páholyban. A szemközti páholyban Klotild főherczegnő leányával, Mária Dorottya főherczegnővel foglalt helyet. A király a harmadik felvonás balletje után távozott s az intendánsnak azt mondta: «Minél többször jövök, annál szivesebben vagyok itt.» Lajos herczeg a király távozása után a szinpad berendezését tekintette meg.

A budai várszinházban e hó 18-án lépett föl először *Blaháné*, mint a szinház szerződött tagja. Ezzel megélénkült a budai szinházi idény is, s remélni lehet, hogy az élénkség kiterjed arra az estékre szintén, mikor nem a kedvelt művésznő jelenik meg a szinpadon. Bemutató előadásul egy régi énekes darabot hoztak szinre: «Egy nő, ki az ablakon kiugrik» czimüt, melyben Törő Bálintné tüzről pattant alakja által Blaháné e szinmüvet a nemzeti szinház játékrendjén is fentartotta évek előtt. Másik föllépte Abonyi «Betyár kendőjé»-ben, Zsófi volt.

Mikor a művésznő először megjelent a szinpadon, zugó tapssal üdvözölték. A bokrétákon és virágkoszorukon kivül egy ezüst koszoruban is hyilvánult a közönség szeretete. Ezt a koszorut az első felvonás után a budai torna-egylet küldöttsége nyujtotta át, Jenny alügyész üdvözlő beszéde mellett. A művésznőt már a szinházba érkeztekor egész óvácziával fogadták, s Feleki igazgató vezette föl öltözőjébe.

Pályadijat nyert szinmü. Pálmai Ilka, a népszinház énekesnője, 50 arany pályadijat füzött ki némi irodalmi becscsel biró szindarabra, melynek föltételeül volt szabva, hogy jó szerep legyen benne a művésznő számára. A pályázatra beérkezett 30 pályamü. Ebben a birálók hat figyelemreméltó darabot találtak; ezek: «A hodosi biró lánya», «Ilka lencséje», «A dajka», «Senki fia», «Az aranyláncz» és «Az utolsó kenet». Ez utolsó népszinmünek itélte oda a bizottság a pályadijat. Az «Utolsó kenet» szerzője *Monostori* (Krausz) Károly, kitől vidéken már adtak elő egy pár népszinmüvet.

A műcsarnok őszi kiállitása november 2-ikán nyilik meg. A kiállitás gazdag és változatos lesz. Kétszáz körül van a kiállitó művészek száma, a műtárgyaké pedig négyszáz. Magyar művész hetvennél több, 180 művel. A kiállitásban *Jankó* János kitünő illusztrátorunk is részt vesz «Vásári jelenet» czimü nagyobb olajfestményével. Szobrokban szintén érdekesnek igérkezik a kiállitás, minthogy a társulati dijért az idén szobormüvek is versenyeznek. *Zala* György Máriát és Magdolnát feltüntető csoporttal, *Sennyei* «A hiuság» czimü női alakkal vesznek részt a kiállitásban. Mind a két fiatal művész Münchenben tanul. Zala már a műcsarnokban is feltünt egy szép szoborművével, most pedig a müncheni akademia legelső kitüntetését, az ezüst érmet nyerte el. *Róna* Adolf, a bécsi mesteriskola tanitványa is küldött «A harczos» czimü szobormüvet.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián e hó 20-ikán a harmadik osztály ülésezett, és szaktudományi előadások voltak napirenden.

Szily Kálmán azonban a nagy közönségre nézve is közérdekü adatokat közölt Bolyai Farkasról, a nagy tudósról. A világhirü magyar mathematikusnak, a fönséges érzelmü és gondolatu költő-filozofusnak — igy szólt — sem tudományos, sem irodalmi jellemzése, de még életrajza sincs megirva maiglan. Mindaz, a mit életéről egy hálás tanitvány — Réthy Lajos — sok szeretettel följegyzett és közzétett, s a mit egy nem magyarajku hazánkfiának, Schmidt Ferenc nek lelkes buzgalma összegyüjtött s a külföld elé terjesztett, még csak nagyon hézagos töredék. Ujabban a nagy tudós fia, Bolyai Gergely, nagy-küküllőmegyei földbirtokos, családi irományaiból és fiatalkori emléktárházából atyja életéről sok adatot jegyzett föl. Eme följegyzések sok kézen át Szilyhez jutottak, ki is azokat rendezte, egybeállitotta s a Vályi Gábor és Koncz József tanár urak szivességéből kapott uj adatokkal kiegészitette. Ezen életrajzi adatok előterjesztése képezte a fölolvasás tárgyát, a melynek végén az előadó a nagygyülésre inditványt terjeszt elő, hogy Bolyai éltesebb korából származó olajfestésü arczképének másolata helyeztessék el az akadémia arczképes termében.

A második fölolvasó *Mihálkovics* Géza rendes tag volt, ki saját kutatásain alapuló fejlődéstani munkájából mutatott be ismét egy érdemes részletet. Következett *Hantken* Miksa értekezése a budakeszi márga mikroszkopi faunájáról. Végül *Margó* Tivadar dolgozatokat mutatott be a tud. egyetem állattani intézetéből s mindakettőt, mint önálló kutatás eredményét ajánlotta az akadémiának kiadásra. Egyik *Szigethy* Károly tanulmánya «A folyami rák zöld mirigyeinek boncz-, szövet- és élettana». A másik ifj. *Apáthy* Istvántól «Tanulmány a Najadeák szövettanáról».

A földrajzi társaság e hó 23-iki ülésén *György* Aladár napirenden levő kérdésről, a németek afrikai gyarmatositásáról értekezett. Mint feltünő jelenséget emlitette, hogy noha oly nagy a kivándorlás Németországból, a német kormány nem tett eddig komolyabb kisérletet tengerentuli gyarmatok alapitására. Mostani kisérletei sem nagyon sikerültek. Angra Pequena, mely nem valami nagy terület, teljesen kopár vidék, hol viz és fü csak elvétve akad, ugy hogy a jelenlegi telepre négy napi járó távolságból hoznak ivóvizet. Hasznos ásványok, különösen vas és réz bizonynyal vannak ugyan e helyen, de azok helye még nem eléggé ismert s kiaknázásukra rendkivüli tőke szükséges. A másik még kisebb területü gyarmat a Kamerun hegység alatt, a Rabszolgaparton sokkal gazdagabb különösen növényekben, s a Senegal folyó torkolatától Kongóig tele van a part gyarmatokkal, maguknak a németeknek 22 helyen 40 telepük van; azonban ezek nem faluk vagy városok, hanem csak kereskedelmi telepek, legtöbbnyire egy-egy áruház. A gyarmatok azonkivül igen kevés esetben állanak összeköttetésben a belföldlel s csak a parton lakó néger főnökökkel folytatnak primitiv kereskedést. Nagy jelentősége a gyarmatnak csak akkor lehet, ha a földmüvelést s a baromtenyésztést nagyban lehetne üzni. A megéljenzett felolvasás után *Berecz* Antal ismertette a Greely-expedició viszontagságait.

A hirlapirók nyugdijintézete javára a *Groedl testvérek*, mármarosszigeti gyártulajdonosok, ötszáz forintot küldöttek Urváry Lajosnak, mint az irók és művészek társasága elnökének, egy szép levél kiséretében.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A budapesti ref. egyház templomában e hó 25-én tartják meg néhai Török Pál püspök emlékére a gyászünnepet, másnap pedig Szász Károly püspöki beigtatása lesz. Délben diszebédet rendeznek a Hungária nagy termében.

Jeles tudósunk, s a tudomány-egyetem kitünő tanára, dr. *Margó* Tivadar közelébb érte meg bölcsészettudorrá történt fölavatása félszázados évfordulóját. Ez alkalomból az egyetem müvészi kivitelü diszes jubiláris oklevéllel tiszteltette meg. Dr. Margó a megemlékezést azzal viszonozta, hogy az egyetem rektorának 500 frtos alapitványt kézbesitett, melynek kamatait minden negyedik évben szegény és szorgalmas bölcsészettudorjelöltnek fogja a kar adományozni.

A budapesti tudomány-egyetemen a mostani iskolai évre 3376 hallgató iratta be magát. Ebből hittudományi hallgató 91, joghallgató 1638, orvostanhallgató 1117, bölcsészethallgató 263, első éves gyógyszerész 109, másodéves gyógyszerész 98, mig a szülésznői tanfolyam hallgatóinak száma 60. Ez adatokat a mult év első felével összevetve, a hallgatók összes száma 75-tel kevesbedett, a mennyiben tavaly a számuk 3451 volt. Gyarapodást a mult évihez képest csupán a hittudományi és a jogi szakok tüntetnek föl, mig a többi fakultások mindegyikén a hallgatók száma valamivel csökkent.

A jogakademiákhoz kissé csökkent a hallgatók száma az uj iskolai évben, a mi azt mutatja, hogy az ifjuság a reáliskolákat kezdi látogatni. Az ország hét akademiáján most 407 hallgató van beirva, negyvennel kevesebb, mint tavaly.

MI UJSÁG?

Az Erzsébet-kórház ünnepélye. A vöröskeresztegylet nagy kórházi telepének zárkövét fényes ünnepélyek közt tette le a király e hó 19-ikén. Buda eme csöndes része (a Gellérthegy és vasut közt) fölelevenült e napon. A házakat fellobogózták, s a meghivottakon kivül is nagy tömeg gyült össze a kórházhoz vezető utakon. Az épület ajtainál a polgári és honvéd-egészségügyi csapatok állottak. Az egyenruhás ápolónők saját osztályaikban várták a királyt. Az udvarban a budapesti és vidéki választmányok küldöttei várakoztak. A hadseregből is sokan jelentek meg.

A fölvételi emelet termében gyülekeztek össze az ünnepélyre külön meghivottak: Tisza, gr. Szapáry, Trefort, b. Orczy, gr. Széchenyi és Pauler miniszterek, Péchy Tamás, a képviselőház elnöke; továbbá a vörös-keresztegylet részéről Schlauch Lőrincz szatmári püspök és Bedekovics miniszter alelnökök, gr. Szapáry István főispán, Ráth Károly főpolgármester, a központi bizottság többi férfi- és nő-tagjaival, az osztrák vörös-keresztegylet részéről gr. Falkenhayn Ferencz elnök stb. Augusztа német császárnét Haas udvari tanácsos képviselte, ki a császárnétól üdvözlő levelet és a kápolna részére képet is hozott. Kevéssel ő felsége megérkezése előtt jött meg *József* főherczeg *Klotild* és *Mária Dorottya* főherczegnővel.

Pontban 11 órakor érkezett a *király*, s vele *Károly Lajos* főherczeg. Ő felségét gr. Károlyi Gyula, Zichy Livia grófnő és gr. Teleki Sándorné, mint az alelnökség tagjai üdvözölték. A lépcsőn Iványa Imre igazgató és Hauszmann Alajos épitész fogadták. A terembe érve, a király József főherczeget és családját üdvözölte. *Schlauch* püspök szép beszéddel fogadta az uralkodót, megköszönve az egylet pártfogását és kiemelve az egylet emberbaráti czéljait.

A *király* igy szólt: «Őszinte örömmel jöttem ez ünnepélyhez, mely tanuságot tesz nemcsak az ország s a főváros felebaráti szeretetéről és áldozatkészségéről, hanem egyszersmind a vörös-keresztegylet üdvös működéséről és kitünő vezetéséről. Ohajtom, hogy ez épület, melynek zárköve most fog letétetni, minél tovább csak mint a béke jelvénye szolgáljon üdvös rendeltetésének s elvárom, hogy e zárkő nem befejezést, hanem inkább alapját és folytatását fogja jelezni ez egylet áldásos működésének, mely oltalmamra és örömteljes támogatásomra mindenkor számithat.» Ő felsége ezután Schlauch püspökhöz lépett, s kijelentette, hogy a királyné gyöngélkedése miatt nem jelenhetett. meg. Az uralkodó még többekhez is intézett kérdéseket. Ezután karját nyujtotta Klotild főherczegnőnek, Károly Lajos pedig Mária Dorottya főherczegnőnek, s megindult a fényes társaság az egyes helyek megtekintésére. Ő felségének bemutatták Feszty Árpád festőművészt is, ki a fölvételi épület lépcsőházának falfestményeiben oly sikerült művet alkotott.

A fölvételi épület kapuzatának egy üregében volt elhelyezve a zárkő, s abban az egyesületre és az ünnepélyre vonatkozó iratok. A királynak ezüst kalapácsot nyujtottak át, s ő felsége háromszor ráütött azzal a kőre. Őt követték József főherczeg családja, Károly Lajos főherczeg és Tisza miniszterelnök. A király teljes megelégedését nyilvánitotta gr. Károlyi Gyula előtt a kórház berendezése fölött, s ezután a budai várba hajtatott, a közönség zajos éljenzése közt.

A király e hó 19-ikén az egész napot a fővárosban töltötte. Délelőtt a vörös-keresztegylet kórházának ünnepélyében vett rész; délután az agancskiállitást tekintette meg; este az operaszinházban ment, hol a «Zsidónő» operát adták. E hó 30-ikán ő felsége a nagy lovas kaszárnya alapkövét teszi le, a kerepesi ut végén, hol diadaliv és diszes sátor lesz

Főherczegek és a magyar iparmüvészet. *József* főherczeg és neje, *Klotild* főherczegnő, valamint leányuk *Mária Dorottya* főherczegnő, Zichy grófnő, Boxberg bárónő udvarhölgyek, Nyáry Adolf báró és Zichy Edmund kiséretében meglátogatták az iparmüvészeti muzeum váltakozó kiállitását, hol a vendégeket Zichy Jenő gróf kalauzolta. A főherczeg kiváló érdeklődéssel nézte végig a különféle hazai iparágak mütárgyait s különösen a «honi iparmüvészeti vállalat» kiállitott készitményei nyerték meg tetszését. Nemsokára megérkezett *Károly Lajos* főherczeg is, a ki szintén a legnagyobb elismeréssel szólott a magyar müvészeti ipar kiállitott tárgyairól s Jungfer Gyula kovácsolt vasmunkáiból többet megvásárolt. Az iparmüvészeti muzeumból az egész társaság. *József* főherczeg óhajára, *Zichy* Jenő gróf vezetése alatt, az iparmüvészeti vállalat sugáruti helyiségébe kocsizott, hol valamennyien a legnagyobb elismeréssel szemlélték meg a mütárgyakat s az eredeti és szép kivitel fölött megelégedésöket s elismerésöket fejezték ki. *Morzsányi* Józsefet, a vállalat tagját és képviselőjét, *József* főherczeg azzal tüntette ki, hogy távozásakor kezet szoritott vele s ezeket a szavakat intézte hozzá: «Valóban igen örülök, hogy a magyar ipar ennyire haladt.» Ezenkivül megdicsérte *Morelli* és *Mátrai* tanárokat, mint szellemi közreműködőket.

Jókai Mór e hó 24-ikén Rudolf trónörökös meghivására Bécsbe utazott az «Osztrák-magyar monarkhia irásban és képben» czimü vállalat érdekében.

Munkácsy festménye e hó végéig látható még. Még most is 2—3000 nézője van naponkint. E hó 19-ikén Károly Lajos és József főherczegek, Klotild főherczegasszony és Mária Dorottya főherczegnő tekintették meg. Telepy Károly mütárnok kalauzolta a fejedelmi látogatókat. A festményt e hó 31-ikén lehet utoljára látni.

Lotz tiszteletére. Lotz Károly az operaszinház mennyezetére festett freskóival a legnagyobb elismerést aratja. A képzőmüvészeti társulat ezt ünnepélyesen is kifejezi a jeles müvész iránt. Tiszteletére legközelebb diszlakomát rendez, el fogja továbbá készittetni az ünnepelt müvésznek bronz-mellszobrát, melyet a Munkácsyéhoz hasonlóan a mücsarnokban helyeznek el. Tekintettel pedig arra, hogy az operaházban levő falfestmények több kiváló hazai müvészünknek oly jeles alkotásai, hogy azoknak minél szélesebb körü ismertetése és minden esélylyel szemben való megőrzése felette kivánatos, a társulat rajta lesz, hogy azoknak, és pedig első sorban Lotz mennyezeti képkörének sokszorositását rézmetszetben vagy szinnyomatban biztositsa s e czélból a kormányhoz is felterjesztést intéz. Festő müvészeink pedig becses emléket nyujtanak át Lotznak. Ezt a Keleti Gusztáv elnöklete alatt tartott értekezleten határozták el. Az emléktárgy ezüst papirgyüret lesz, ezüst babérággal környezve, középen arany éremmel, belsejében pedig üdvözlő levél az összes müvészek aláirásával. Ez emléktárgyat külön lakomán fogják az ünnepelt müvésznek átadni. Elhatározták azt is, hogy a mücsarnokban Lotz müveiből külön kiállitást rendeznek.

Arany János hamvait e hó 22-ikén szállitották át ideiglenes sirjából a családi sirboltba, hol diszes emlék fogja jelölni a nagy költő nyughelyét.

Ezüst-lakodalom. *Gerlóczy* Károly, Budapest alpolgármestere és neje szül. Barkassy Amália e hó 18-án ünnepelték egybekelésük 25-ik évfordulóját. Csendben, családi körben folyt le az ünnepély a Rókus-kórház kápolnájában, mely ez alkalomra virágokkal és növényekkel szépen fel volt diszitve. Az ünnepélyen, a családi jelleg daczára, számosan voltak jelen a polgármester barátai és ismerősei közül, és a kis kápolna egészen megtelt közönséggel. Az esketési szertartást mise előzte meg; Déry Mihály, az ősz plébános, ki egykor a csecsemő Gerlóczyt megkeresztelte, mondott szép, megható beszédet. Gerlóczy Károly az ünnepély alkalmából számos üdvözlő levelet kapott.

Az országos kiállitás egyik legérdekesb része lesz bizonyára az, mely az ország egyes vidékeinek népviseletét, lakás-berendezését, falusias butorzatát mutatja be. A házi ipar pavillonjában husz fülkét rendeznek igy be. Országszerte buzgó férfiak és nők jelentkeztek, hogy a kiállitás eme részét minél hivebbé tegyék. A kalotaszeg-vidéki lakszoba tárgyainak összegyüjtésére Gyarmathy Zsigmondné urnő, a torocskóiéra Moldován Gergely, a hunyadmegyei román szobáéra Téglás Gábor és Réthy Lajos dévai tanárok ajánlkoznak. A hétfalusi csángók bemutatására Nagy Gyula vállalkozott Brassóból, a szebenvidéki szobát pedig Brenneberg Mór főispán rendezi be. A békéscsabaiak Bartóky Lászlóné urnőben, a palóczok báró Nyáry Jenőben, a szegediek Bakay Nándorné urnőben találtak jó rendezőkre. Több más vidék bemutatására az illető iparkamarák vállalkoztak. A székelyeknek külön pavillonjuk lesz. — A *virágkiállitás* számára az igazgatósági pavillon előtt elterülő nagy tért jelölték ki. Már fel is töltötték s most nivellirozzák. Télire fűmaggal vetik be s a kiállitók csak április havában ültethetik át virágaikat és dísznövényeiket.

A kiállitás érmei. Az országos kiállitás érembizottsága véglegesen megállapitotta a kiállitási érmek tervezetét. E szerint a Lotz Károly által tervezett bronzérmek feltüntetik a kiállitó nevét és lakhelyét is, valamint a nyert jutalom minőségi jelmondatát (versenyképesség, jó izlés stb.). Az érmek előállitásával a körmöczbányai kir. pénzverőt fogják megbizni.

Agancs-kiállitást rendeztek az idén is a fővárosi sport-körök, gr. Andrássy Manó egyetem-utczai házában. Összesen 72 darab szarvas-agancsot állitottak ki, továbbá 51 őz-agancsot. A birálók a legszebb példánynak a magyar-német erdő-iparegyesület által kiállitott tizennyolczast itélték. Ez Máramarostól a szinevér-pollyánai uradalomból való; második a hg. Ratibor Viktor által Dömösön lőtt huszonkét ágas, stb. A kiállitást a király is érdeklődéssel nézte végig.

Matejko nyilatkozata hires festőkről. A hirneves lengyel festő, Matejko, mikor közelébb mint igazgató megnyitotta a krakói festészeti akadémia uj évét, hosszabb beszédet tartott, melyben megemlékezett Makartról, Munkácsyról és Doréról. A vallásosságra intve a tanitványokat, ezzel kapcsolatban furcsa nyilatkozatot tett a három müvészről. Azt mondta, hogy Makart halálát ugyanaz a betegség okozta, a miben Munkácsy is szenved, több más jeles müvésszel. Miben rejlik ennek a lelki betegségnek a csirája? Kétségkivül csak a vallás hiányában. Makart, e kitünő müvész, a vallás hiányában csak oly müveket alkothatott, melyek főkép az érzékeket és az érzékiséget elégitik ki. Kábultan dolgozott mindig s terv és eszme nélkül festett. Munkácsy megfestette ugyan legutóbb két képét, Krisztust Pilátus előtt és Krisztust a Kalvárián, de ki tudja, hogy nem azért állott-e rajta boszut a kérlelhetetlen nemezis, mert évekkel ezelőtt kipödrött bajuszt és magyar csizmákat festett egy Krisztusképpe. Doré sem volt igazhivő ember s kicsapongó életben keresett lelkesedést. (A mi a Munkácsy magyar czimeket illeti, az bécsi lapok anekdotája, melylyel a kitünő müvész magyarságát akarták jellemezni, mikor hirnévre jutott. Az anekdota szerint a bécsi akadémián festett volna ilyen képet. A későbbi idők megmutatták, hogy milyen találó ez az adoma, mert épen a Krisztus-képekkel emelkedett Munkácsy az alkotás magas fokára.)

Uj expedició a Kongo vidékére. A nemzetközi Kongo-társulat által felszerelt ötödik expedició a mult héten hagyta el Brüsszelt. Feladata a Stanley által 1870-ben megtett utat ismételni s Afrikát keletről nyugatnak egészen átmetszeni, Nyangweben állomást hagyva hátra. A belső Kongo állomásait összefogja kötni ez az expedició a belső Kongo-állomásokkal, hogy Afrika nyugati partjain épen oly kényelmesen el lehessen jutni Karemába, mint jelenleg a zanzibari uton. E feladat megoldására két évi időt vesz igénybe az expedició.

Ősi sirok. A közoktatásügyi miniszter megbizta dr. Török Aurélt, az egyetemi antropologiai intézet igazgatóját, hogy Pankotán, Aradmegyében, a törökök által feldult román stilü apátsági templom ősi sirjait ásattassa fel s ott embertani kutatásokat tegyen. E helyen a müemlékek országos bizottsága egyszer már rendezett ásatást, mely szép eredménynyel végződött. A miniszter értesité a megyei hatóságot is, hogy az ásatásokat eszközlő tudóst buvárlatainál támogatásában részesitse. Dr. Török még e hó végén Pankotára érkezik.

A «Jogtudományi Közlöny» október 24-iki (43-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Telekkönyvi kényszer. *Simon Endre* lőcsei kir törvényszéki birótól. — Többes szavazat. Dr. *Kuncz Ignácz* pozsonyi jogtanártól. — Bünvádi eljárásunk legujabb fejleményei. Dr. *Fayer Lászlótól*. — Jogirodalom: A magyar kereskedelmi jog kézikönyve különös tekintettel a magyar birói gyakorlatra. Irta Dr. *Nagy Ferencz*. Dr. *Nagy Dezső* budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Csődügyekben van-e szükség csődválasztmányra? Dr. *Kelemen Gyula* budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási biróság határozatai.

HALÁLOZÁSOK.

Dr. Bókai János, a főváros egyik legkitünőbb és népszerü orvosa, az egyetem rendes tanára, a Stefánia szegény-gyermekkórház igazgató főorvosa, elhunyt e hó 20-án, élete 65-ik évében. Mint a gyermekek orvosa, szerzett nagy érdemeket tudományával és nemes jó szivével. A szegény gyermekkórház, a főváros ez áldásosan müködő intézete is össze van forrva Bókai emlékével. A negyvenes évek vége felé kezdte meg Pesten orvosi működését, s eleitől kezdve nagy előszeretettel a gyermekorvoslásra fordította egész buzgóságát. Mint a pesti szegény gyermekkórház segédorvosa kezdte pályáját 1847-ben, 1852-ben lett itt igazgató főorvos, s az volt mindvégig. Az egész főváros ismerte, mert csak kevés család van, és az ujabb nemzedékből nem sok, mely a jeles orvos tudományát igénybe ne vette volna. A királyné is Bókaira bizta Mária Valeria orvosi gondozását. A király tanácsosi czim mellett a vaskorona-rend lovagkeresztjét is birta érdemei elismeréséül, a fővárosi bizottságnak nagyra becsült tagja volt. Temetésén feltünő számmal jelent meg a szegényebb osztály s a koporsóra nemcsak drága koszorukat küldtek. Győry Vilmos evangelikus lelkész ékesen tolmácsolta az elhunytnak tudományos és emberbaráti érdemeit. A halottas kocsi előtt a jótékony és temetkezési egyletek vonultak el, közvetlen utána az egyetemi rektor és a dékánok, majd pedig az egyetemi tanárok kisérték a temetőbe az elhunytat. Bókai tisztelőinek beláthatlan sora zárta be a menetet, a melyhez még a kerepesi uton is sokan csatlakoztak. A temetőben ifju Apáthy István bucsuzott el az egyetemi ifjuság nevében az elhunytól. Utána Győry Vilmos mondott imát, a mivel a szertartás bevégződött.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Zmeskal István, fővárosi bizottsági tag, a negyvenes években Győrmegye főjegyzője, majd az alkotmányos időkben másodalispána, törvényszéki elnöke, 1863-ban pedig Győr város polgármestere, az evang. egyház dunántuli kerületének sokáig buzgón működött főjegyzője, 75 éves korában, Budapesten; az elhunytban Csukássi József, a «Budapesti Hirlap» szerkesztője apósát gyászolja. — Rába István, királyi tanácsos, Szatmármegye bizottsági tagja, s a megye közéletében egyik kiváló szerepü férfiu, az ügyvédi kamara alelnöke, és gr. Károlyi Alajos uradalmi főügyésze, 77 éves korában, Nagy-Károlyban. — Bárány István, peremartoni plébános, élete 70-dik esztendejében az irgalmasok budai kolostorában, hol már évek hosszu során élt csöndesen visszavonulva. Tekintélyes vagyonát már régebben szétosztotta jótékony czélokra; igy szülőhelyén, Szokácsi zalamegyei faluban plébániát alapitott s magának csak annyit tartott meg, hogy a legszerényebben élhetett, félig az irgalmasok vendégszeretetéből. — Popovics Simon, g.-keleti lelkész, 67 éves korában, Békésen. — Maldonyi János, szentszéki jegyző, az egyházmegye szép tehetségü papja, 32 éves korában, Kassán. — Jandrics András, kanonok, 72 éves korában, Zágrábban. — Heizer Ignácz, Duna-Földvárnak két izben városbirája, később tanácsosa, és minden hivatalában buzgó tisztviselője, 75 éves korában. — Dr. Haydt István, Nagy-Szombat város derék főorvosa, 76 éves korában. — Hrabovszky Sámuel, országos törvényszéki nyug. tanácsos, 87 éves korában a vasmegyei Felső-Eörön. — Tarnay János, ügyvéd, az egri római kath. iskolaszék világi elnöke, 60 éves korában. — Stanaczky János, Szatmár város volt főszámvevője, Beregszászban. — Tömöry Sándor, a fővárosban tisztelt Tömöry-család tagja, 27 éves korában, Bécsben, fiatal özvegyet hagyva maga után. — Kóczán Gábor, Kóczán Ferencz pestmegyei földbirtokos és neje Szilassy Etelka 18 éves fia Görczben, honnan hoittestét Maglódra szállitották. — Balla Imre, árvaszéki ülnök, 47 éves korában, Ujvidéken. — Gábor Mihály, ügyvédjelölt, 32 éves korában, Uj-Aradon. — Szukováthy Szilárd, adóhivatali nyug. ellenőr, Szukováthy Ottiliának, az orsz. nőiparegylet ipariskolai jeles igazgatójának édes atyja, 71 éves korában, Pozsonyban. — Rácz Gyula, hadapród tiszthelyettes, 20 éves korában, Budapesten.

Olesniczky Izabella, szilágy-somlyói községi iskolaszéki tanitónő, 24 éves korában, s elhunytával az iskolaszék és tanitótestület adott ki meleg hangu gyászjelentést. — Zeyk Gáborné szül. Barcsay Matild, 36 éves korában, és a diódi családi sirboltban helyezték el örök nyugalomra. — Bochdanovics Bernátné szül. Eigner Eleonora, 78 éves korában, Szászvároson. — Id. Kostyál Pálné, Kostyál Pál nyitramegyei volt alispán édes anyja, 75 éves korában, Nyitrán. — Weisz Jonathánné szül. Roth Erzsébet, földbirtokos és postamester jótékony neje, az abaujmegyei Filkeházán. — Mezeyné asszony, dr. Mezey Adolfnak, a budapesti Rókus-kórházi főorvostnak édes anyja, 87 éves korában, Tályán. — Özv. Weisz Józsefné, az abaujmegyei Komlóson, 50 éves korában. — Dánn Vilma, 30 éves korában, Kolozsvárt és nagy számu rokonság gyászolja. — Szalay Sára, Szalay Károly gymnasiumi tanár 20 éves leánya, Jászberényben. — Görelt Jánosné szül. Peller Anna, budapesti borkereskedő neje, Bátaszéken. — Krähl Adolfné, ó-kanizsai földbirtokos neje, Bécsben. — Vályi Nagy Boriska, Nagy Pál kir. jószágigazgatósági titkár leánykája Szegeden.

FÜLÖP JÓZSEF.

(1800—1884.)

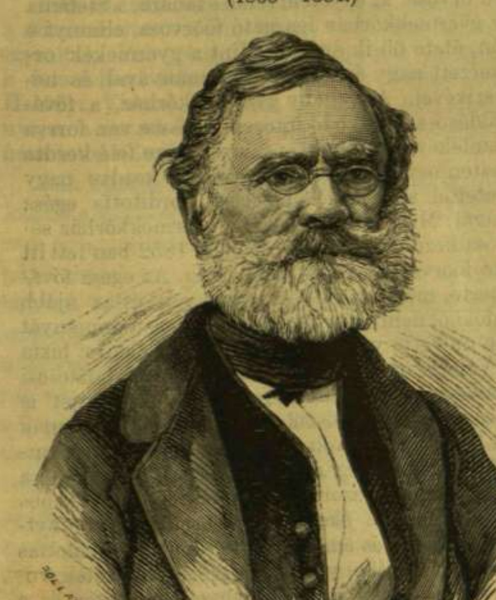

Egy derék és közbecsülésben álló férfiu halt meg nemrég Veszprém városában, Fülöp József, volt megyei főmérnök, kinek nevét a «Vasárnapi Ujság» olvasói is bizonyára ismerik. A sakk-feladványok megfejtői között hosszu évek óta hétről-hetre az első helyen állt a jóságos öreg ur neve, ki e rovat megkezdésétől fogva egész halála napjáig folytonosan élénk érdeklődéssel kisért minden feladványt, mely kedves lapja hasábjain megjelent. Már a megboldogult Cseresnyés István is derék és tehetséges segitőt talált benne a sakk-rovat szerkesztéséhez, kinek eszméit és megjegyzéseit mindig köszönettel fogadta. A két jeles sakk-játszó nagyon szeretett volna megismerkedni egymással s különösen Fülöp József folytonosan remélte, hogy ismeretlen barátjának személyesen is kifejezheti nagyrabecsülését. Addig-addig halasztgatták a találkozást, mig a kis Cseresnyés István végre minden dolgot itt hagyott, s Fülöp József is megtört aggastyánná lőn, kinek a hosszu esztendők sulya ugyancsak vállára nehezedett. Most már azóta megismerhették egymást, egy más, jobb világban s bizonyára mind a ketten nagyon örültek egymásnak.

A megboldogult *Fülöp József* az 1800-ik esztendőben született, s igy épen egyidős volt a 19-ik századdal. Atyja postamester volt Veszprémben, ki fiát, hajlamához képest, a mérnöki pályára oktattatta. A fiatal Fülöp József korán végzett; földmérői diplomája már 1826-ban kihirdettetett a vármegyénél s még abban az évben második vármegyei földmérőnek neveztetett ki. A fiatal ember nagy buzgósággal fogott feladatához, rögtön uj műszereket vásárolt, s miután hivatalában megerősittetett, majd csaknem minden megyei teendőket egymaga végzett. Később, az első mérnök elhalálozván, főmérnökké választatott s mint ilyen kitünő szolgálatot tett Veszprémmegyének. A Bach-korszak még hivatalában találta; de 1854-ben, mikor a provizoriumból a szervezkedésbe kezdtek átlépni, leköszönt s visszavonult. De azért az urbarialis törvényszék sokszor használta hitelesitésre, s akkori társai most sem fogynak ki dicséretéből. Később ujra megyei hivatalt vállalt: hadfőpénztárnokká lőn, s mint ilyen a megye inszurrekczionális, most tanulmányi alapját is kezelte. Veszprém vármegye évkönyvei nem győzik a sok dicséretet följegyezni, melyet e működésében megérdemelt. A kasszát páratlan lelkiismeretességgel és buzgósággal megkétszereze. Kiválólag neki köszönhető, hogy a megye jelenleg több mint hatvanezernyi tanulmányi alappal rendelkezhetik. — 1861-ben az egész tisztikarral együtt Fülöp József is leköszönt, s azóta nem is vállalt el semmiféle hivatalt.

Ez időtől fogva teljesen visszavonult, csendes életet élt az öreg ur és semmiféle nyilvános dologba nem keveredett. Neje már hosszu évek előtt elhunyt; gyermekei soha sem voltak, s ő csak egyedül és egymagának élt ez idő óta. Nagyobbrészt odahaza tartózkodott: olvasott, kertészkedett; különösen a «Vasárnapi Ujság»-ot szerette, melynek minden kötetét gondosan egybegyüjtötte. Csak nagynéha járt ki az utczára, s akkor minden ismerőse szivélyesen és tiszteletteljesen köszöntötte a magas termetü, szemüveges öreg urat, kiben a régi idők jellemét, a nemes és szép lelket s az ifju kedélyességet egyaránt becsülték. Már vármegyei mérnök korában is mindenki «Pepi bácsi»-nak nevezte s ő valóban mindig olyan volt az ifju hivatalnoksereg között, mint egy gondos atya gyermekei körében. Halálakor igaz és őszinte könnyeket ejtettek sokan azok közül, kiknek szép és nemes lelkét megismerniök adatott.

Halála nem Veszprémben érte utol, hanem egyik szőllejében, a Veszprémtől félórányira fekvő csatári szőllőhegyen. Az öreg urnak ezenkivül még Almádiban is volt szőlleje, a Balaton mellett, a hova gyakran és szivesen járt.

Szept. 24-én is egyedül ballagott a szőllőtőkék között, mig kocsisa egy kissé előre hajtatott. Egyszer visszanézett: s az öreg urat támolyogni és lerogyni látta. Szélhüdés érte. A hű ember sietve tette fel gazdáját a kocsira s szélgyorsasággal hajtatott Veszprémbe. Késő volt: orvosi tudomány többé nem segithetett.

Temetése nagy és résztvevő közönség jelenlétében történt meg. A rokonokon kivül is nagyszámu ember siratta elhunytát. A «Vasárnapi Ujság»-tól is megérdemli, hogy nehány sort szenteljen emlékének: nemcsak azért, mivel ragaszkodó és régi olvasója volt, hanem azért is, mivel példányszerü és derék hivatalnok hunyt el benne: egy a régi hires «vármegyei urak» közül, kikben a magyarság minden erénye fel volt található.

SZOMAHÁZY ISTVÁN.

SAKKJÁTÉK.

1297. számú feladvány. Hoffmann F.-től.

Sötét.

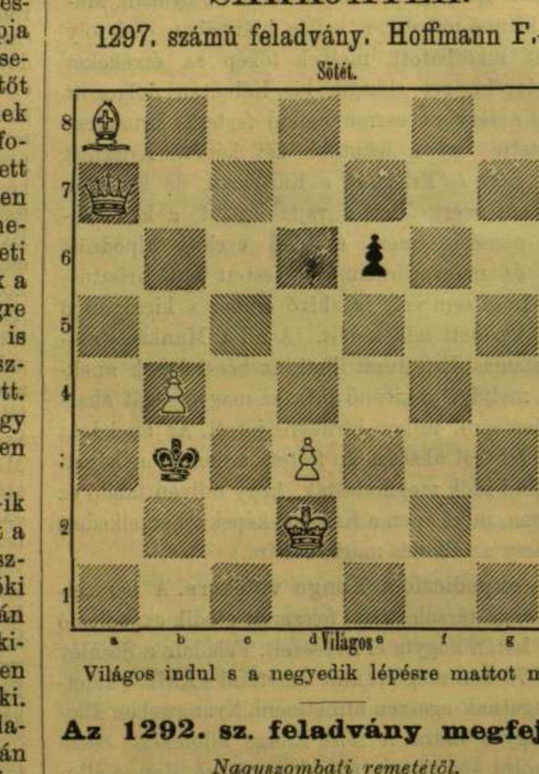

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1292. sz. feladvány megfejtése.

Nagyszombati remetétől.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Vf8—c5 --- --- ---	Fd5—g2† (h1, b7) (a)
2. Kf1—f2--- --- ---	F—d5
3. Vc5—e3 matt.	
a.	
1. --- --- --- --- ---	Kf4—e5 (b)
2. e2—e3 --- --- ---	t. sz.
3. Vc5—d6—e7 matt.	
b.	
1. --- --- --- --- ---	K 4—g5
2. Vc5—e3 † --- ---	t. sz.
3. Ve3—e7—h6 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H., Andorfi S. — Kovács J. — Senki Ede. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: E. K. — *Debreczenben:* Zagyva Imre. — *Veszprémben:* Roland K. — *A pesti sakk-kör*

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

P. K. Ujabban beküldött költeményei (Halottak országa, Név- és születésnapomon stb.) még gyöngébbek az előbbieknél. Meg kell vallanunk, a legjobb indulat mellett sem vagyunk képesek a valódi tehetségnek egy szikráját is fölfedezni bennök. S igy arra, hogy lapunkban helyet adjunk műveinek, egyelőre legalább, a legkisebb reményt sem nyujthatjuk.

Dalok a hűtlenhez. Nem jobbak, talán még gyarlóbbak most. Benne volt-e multkor is ez a pompás rim: perczig él — nem hivém? A II. számunak pedig nyolcz végsora mind egy — és pedig igen sekélyes rimre megy. Borzasztó fahang!

Napkelet. A megesett, s bódultában gyermekét megölő lány története százezerszer le van már irva szebben, jobban. Bizony a Fazekas Anna esetével nem lesz gazdagabb a költői irodalom.

A magyar ifjakhoz. Itt-ott van benne némi lendület. De ez a théma is már sokszor és sokkal jobban ki volt dolgozva.

HETI NAPTÁR. Október hó.

Nap		Katholikus és protestans		Görög-Orosz	Izraelita
26	V	E 21 Evariszt, D.	E 20 Evar., Am.	14 G 20 Parasz.	7 B. J. e.
27	H	Szabina szüz	Szabina	15 Euthim Luc.	8 Félböjt
28	K	Simon és Júda a.	Simon és Júda a.	16 Longin száz.	9 Áriel
29	S	Zenób és Zenóbi.	Narczisz	17 Ozeás pr.	10
30	C	Kolozska	Kemény, Koloz	18 Lukács ev.	11 Félb.
31	P	Farkas	Reform emlék.	19 Joel pr.	12 Arnon
1	S	Mindszentnap.	Vidor, Győző	20 Artém vt.	13 Sab. V

Holdváltozásai: ☽ Első negyed 27. 6 óra 10 pk. regg.

Tartalom.

Szöveg: Szász Károly, a dunamelléki ref. egyházkerület püspöke — Költemény. Téli utas. *Jakab Ödöntől.* — A szerelmes aktor. Ötven év előtti történet. Irta *Szomaházy István.* — Christiansborg Kopenhágában. — Le a kalappal urak! *K. T. K.-tól.* — Forster Dóra. Angol regény. Irta *Besant Walter.* — Ghavazi. — Egyveleg. — Kholera Nápolyban. — Egy magyar ember a franczia-khinai háboruban. — Aranyat kutató magyar Ausztráliában. — Uj-Tátrafüred mint téli gyógyhely. Dr. *Pekár Lájostól.* — Magyar történeti életrajzok. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Egyház és Iskola. — Mi ujság? — Fülöp József. *Szomaházy Istvántól.* — Sakkjáték Szerkesztői mondanivaló. — Halálozások. — Hetnaptár.

Képek: Szász Károly. — Az uj-tátrafüredi vizesés. — Uj-Tátrafüred. — Verancsics Antal érsek. Ő felsége hitbizományi rajzgyüjteményében levő eredetiről. — Kopenhágából. A Christiansborg palota, a dán parlament helyisége. Az égés. A palota udvara. A Thorwaldsen-muzeum a part felől. — Forster Dóra. Letették a fegyvert. — Ghavazi, tánczos leány a Nilus vidékéről. — A kholera Nápolyban. Az anyák, a mint gyermekeiket hazaviszik a menhelyekből. Egyházi körmenet az utczákon. — Fülöp József.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Fekete és fehér selyem-atlaszt, méterjét 75 kr. egész 9 frt 90 kr.-ig (18 különböző szinben) szállit egyes öltönyökre, valamint egész végekben vámmentesen a házba **Henneberg G.** (királyi udv. szállitó) selyem-gyári raktára, Zürichben. Mintákat postafordultával. Levéldij a Svájczba 10 kr.

Egy orvos, a ki magán tesz kisérletet. Dr. Berey limbergi (Alsó-Ausztria) gyakorló orvos, a Brandt R. gyógyszerész svájczi labdacsaival eszközölt kisérletéről következőt irja: «A svájczi labdacsokat, melyeket ön hozzám küldött s a melyekkel először is önmagamon tettem kisérletet, a legjobb hatásu szernek találtam» — Brandt R. svájczi labdacsai a magyarországi gyógyszertárakban egy dobozzal 70 krért kaphatók.

Ügyelni kell, hogy minden doboz czimlapján megvan-e a fehér kereszt vörös mezőben s Brandt R. névaláirása.

KÖSZVÉNYESEKNEK.

Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállitó és kerületi gyógyszerész urnak, Korneuburgban.

Örömömre szolgál önnek néhány csattanós eredményről irhatni, melyek az ön köszvényfolyadékával részben általam, részben családom több tagja által érettek el.

Több mint egy év óta szenvedtem heves csúzban a csuklóban, mely gyakran igen nagy fájdalmat okozott, ugy hogy alig birtam leülni, s ha már ültem, nem birtam fölkelni.

A legkülönbözőbb szerek alkalmazása daczára nem tudtam e bajtól menekülni, a mig most alig egy fél palaczkkal használva el kitünő készitményéből, teljesen helyre vagyok ismét állitva s hivatásomnak ugy mint azelőtt, akadály nélkül után járhatok. Nőm is, ki több év óta hevesen föllépő köszvényes bajtól gyötörtetett, a köszvényfolyadék rendes használata folytán ismét egészséges lett.

Miután anyám is csúzos bajából az ön köszvényfolyadékának használata által kigyógyult, e kitünő készitmény biztos hatása iránt többé nem kételkedhetem, s ezt minden hasonló bajban szenvedőnek a legmelegebben ajánlhatom.

Bécs, 1880 szept. 15.

Teljes tisztelettel
Steinhauer Bálint.

Kapható minden gyógyszertárban. Főletét: Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállitó kerületi gyógyszertára, Korneuburgban.

Szives figyelembe vételül. E készitmény vételénél kérjük a t. közönséget mindig **„Kwizda köszvényfolyadékát“** kérni s arra ügyelni, **hogy minden palaczk,** valamint a **carton** is a **mellékelt védjegygyel** legyen ellátva.

Egy hatszor hasábzott petitsor, vagy annak helye egyszeri igtatasnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdij külön minden igtatás utan 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad BÉCSBEN: Dukes M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2.

Legolcsóbb bevásárlási forrás a tüzelő anyagokra.

KŐSZÉN ÉS COAKS

Salgó-Tarjáni szalon darabos --- --- --- **60 kr.**
« « koczka--- --- --- **55 kr.**
« « dió (töltött kályhákhoz) **45 kr.**
Porosz szalon szén darabos koczka és dió **80 kr.**
Coaks a légszeszgyár eredeti ára mellett **87 kr.**

Az árak 50 klgr.-ként, azaz egy vámmázsa szerint, a házhoz hordással és pinczébe rakással értetődnek.

Egész kocsirakományok azaz 20—30 mtrmázsa vételnél tetemesebben olcsóbb.

FA száraz és egészséges, a magyar királyi korona-uradalmak erdőségeiből, méterölekben, egészben és eldarabolva; **hasonlóképen súly szerint zsákokban.** Legkönnyebb ellenőrzése az átvett mennyiségnek. A bevásárlásnak legolcsóbb és legcélszerübb módja. 1797

ÉDER ANTAL GYULA

legrégibb budapesti tüzelő-anyag üzlet.

FŐIRODA: IV, FERENCZIEK TERE 4. SZÁM.

Legegyszerübb megrendelési mód levelezési lappal.

Figyelembe ajánlom, hogy csak ama szállitmányért vállalok kezességet, mely az én czégemmel ellátott szállitólevéllel küldetik. — Kimeritő árjegyzékek kivánatra megküldetnek.

Kávé

Cuba, Non plus ultra à frt 1.80
Java, legfinomabb « « 1.52
Menado, nagyszemű « « 1.60
Santos, finom izű « « 1.38
Rio, igen erős, fin. « « 1.32
Jamaika, kiváló « « 1.28
kilója, tiszta sulyban **vámozva** és **bérmentesen,**

MAITI R.
triesti nagykereskedőház által legfinomabb, zamatos, erőteljes, tiszta áru, 5 kilós bálokban, postán utánvét mellett Magyarország minden helységébe küldetik.

Miután káve-küldeményével nagyon meg voltam elégedve, kérem, küldjön ismét 1 bál Cubát és 1 bál Menadot.
Herkály Uj-Szőny mellett, 1884 márczius 8-án.
Tóth Lajos.

Az előbbi kávé-küldeményekkel nagyon megelégedve, kérem, küldjön ismét 1 bál Cubát 1 frt 80 krjával.
Grácz, 1884 február 21-én.
Dr. Koch János, tanár.

A kapott kitünő jóságu kávénemekért lekötelező köszönetem mellett, kérem, küldjön ismét, stb.
Krems, 1883 augusztus 16.
Wellenheim Cajus
császár. tanacsos és pénzügyi főtanácsos. 11023

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSZKI GYÖRGY cs. kir. egyet. könyvárusnál Bécsben I., Stephansplatz Nr. 6.

TERÉZ
és
KISEBB KÖLTEMÉNYEK
IRTA
ÁBRÁNYI EMIL.
Ara füzve 80 kr.

Lalla Roukh
KELETI REGE.
Irta
MOORE TAMÁS
Angolból forditotta
LORINCZI LEHR ZSIGMOND.
Ára füzve 1 frt 60 kr. — Vászonba kötve 2 frt.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható, — az osztr. tartományok számára **Szelinszky** György cs. kir. egyet. könyvárusnál, Bécsben I. Stephansplatz Nr. 6.

Szülészeti műtéttan

orvosok és orvostanhallgatók számára.

Irta

Dr. Mann Jakab

a szülészeti műtéttan magántanára a budapesti kir. magy. tudomány-egyetemen.

Számos ábrával. *Ára füzve 2 frt.*

Legujabb szabad. billard-golyók.

Alulirott bátorkodik tisztelettel tudatni, hogy sok évi fáradság után ikerült neki 1775

billard - golyókat

késziteni, melyek jóság és tartósság tekintetében minden eddigit messze fölülmulnak. **Szin, hang** és **ruganyosság** tekintetében teljesen hasonlitanak az elefántcsont-golyókhoz, azonban elpusztithatlanság tekintetében messze felülmulják azokat, miután törés vagy repedés e golyóknál teljesen lehetetlen, s erre nézve **1 évi irásbeli jótállást** vállalok. Egy darabnak ára 62 mméterig 5 forint, 62—66 mméterig 6 forint, 66—70 mméterig 6 frt 50 kr., nagyság szerint.

☞ **Közel 100 billard, minden rendszerből, folyton raktáron.** ☜

KNILL KÁROLY, cs. k. kiz. szabadalm. billard- és billard-golyó-gyára, **Bécs, IX., Rossau, Rothe Löweng. 5. u. 7.**

LATZKOVITS A.
Budapest, Váczi utcza 22. sz.
FÉRFI-INGEK
specialis készitője
ajánlja különlegességeit
URI DIVATÁRUK
és FEHÉRNEMÜEKBEN
feltünő olcsó árakon.
L. A.

MAGYAR VÖRÖS-KERESZT-EGYLETI SORSJEGYEK

11177 főnyeremény **50.000 frt** adómentes.

Évente 3 huzás, a legközelebbi huzás 1884 november 3-án.

A kereskedelmi takarék- és hitelszövetkezet következő feltételek mellett ad el «Magyar vörös-kereszt-egyleti sorsjegyek»-et részletfizetésre:

5 drb 23 hó alatti lefizetésre à 2 frt. | **10 drb 22 hó alatti lefizetésre à 4 frt.**
5 « 14 hó alatti lefizetésre « 3 frt. | **10 « 12 hó alatti lefizetésre « 7 frt.**

A részletivben lekötött sorsjegyek különféle sorszámokból állittatnak össze. A legkisebb nyereménynyel kihuzott sorsjegy értéke kifizettetik s szelvénye mindaddig tovább játszik, mig egy fő- vagy nagyobb mellék-nyereménynyel ujólag ki nem huzatik. — Az esetleges nyeremény már az első részlet befizetése után a részletiv-vevőt illeti. — Vidéki megrendelések postautalványnyal eszközölhetők s postafordultával elintéztetnek, ideigl. nyugtául a föladóvevény szolgál. Utánvételi megrendelések nem vétetnek tekintetbe. — Üzleti helyiség Budapest, Gizella-tér 2. sz.

AZ IGAZGATÓSÁG:

Dr. Herich Károly elnök — **Peterdy Lajos** vezérigazgató — **Lovag Falk Zsigmond** I. alelnök.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

FRANKLIN-KÖNYVTÁR.

PULSZKY FERENCZ
ÉLETEM ÉS KOROM.
SZERZŐ FÉNYNYOMATU ARCZKÉPÉVEL.
Két kötet. Második kiadás. *Ára füzve 5 frt.*

DURUY VICTOR
VILÁGTÖRTÉNELEM.
Átdolgozta és Magyarország történetével bővitette
Dr BALLAGI ALADÁR.
Ára füzve 3 forint.

A FÖLD FELFEDEZÉSE.
Irta
JULES VERNE.
Magyarra forditotta és tárgymutatóval ellátta
Dr. BROZIK KÁROLY.
I. KÖTET: A hiresebb utazók története a legrégibb időktől a XVIII. századig.
II. KÖTET: A XVIII. század hires hajósai.
Egy-egy kötet ára füzve 2 frt.

A MI AZ EMBERT KÖRNYÉKEZI
OLVASMÁNYOK A TERMÉSZETVILÁGÁBÓL
A MÜVELT KÖZÖNSÉG S AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA
Dr. BERLIN munkája nyomán
a hazai viszonyokhoz alkalmazva irták többen.
Szerkesztette
HOITSY PÁL
147 ábrával. *Ára füzve 3 frt.*

CALDERONI ÉS TÁRSA
látszerészek Budapesten
váczi-utcza 30. és kis hid-utcza 8.
ajánlanak nagy választékban és jutányos árakon szemüvegek-, orrcsiptetők- és lorgnetteket, távcsöveket és kettős tábori látcsöveket, górcsőket, higany- és aneroid-légsúlymérőket, hőmérőket, folyadékmérőket stb.
Árjegyzékek bérmentve küldetnek. 1497

Értesités!
Az őszi idényre beérkezett toll-ék ujdonságaink megtekintésére, melyeket gyári árakon árusitunk, a t. vevőket tisztelettel meghivjuk. — Nemkülönben figyelembe ajánljuk saját művirág gyártmányainkat, u. m. készleteket, arakoszorukat, szoba és templom-virágokat, babér és gyászkoszorukat, stb. Kiváló tisztelettel
1776 ***Kálazdy nővérek,***
Budapest, váczi utcza 9. sz.

Nyujtsuk a szerencsének jobbunkat!
500,000 **márka** főnyereményt igér kedvező esetben a legujabb hamburgi nagy **pénzsorsjáték** mely a magas **kormány által** jóváhagyatott s biztosittatott. Eme ujabb játék-tervezet előnyös berendezése abban áll, hogy rövid pár hó lefolyása alatt 7 sorsolásban **100,000 sorsjegyből 50,500 nyereménynek** kell biztos történnie, ezek között vannak főnyeremények esetleges **500.000** b. marka illetőleg

1 nyerem. à m. 300,000	26 nyerem. à m. 10,000
1 nyerem. à m. 200,000	56 nyerem. à m. 5000
2 nyerem. à m. 100,000	106 nyerem. à m. 3000
1 nyerem. à m. 90,000	253 nyerem à m. 2000
1 nyerem. à m. 80,000	6 nyerem. à m. 1500
2 nyerem. à m. 70,000	515 nyerem. à m. 1000
1 nyerem. à m. 60 000	1036 nyerem. à m. 500
2 nyerem. à m. 50,000	29020 nyerem. à m. 145
1 nyerem. à m. 30,000	19,463 nyeremény à m. 200,
5 nyerem. à m. 20,000	150, 124, 100, 94, 67, 40, 20.
3 nyerem. à m. 15,000	

Ezen nyereményekből az első osztályban 4000 sorsoltatik ki 157,000 m összegben. — Az 1. oszt. főnyeremény **50,000** mt. tesz s a 2-ikban **60,000,** a 3-ikban **70,000,** a 4-ikben **80,000,** az 5-ikben, **90,000,** a 6-ikban **100,000,** a 7-ikben azonban esetleg **500,000,** illetőleg **300,000, 200,000** stb. **márkára emelkedik.**
A nyereményhuzások tervszerűleg vannak megállapitva.
Ezen nagy, az állam által biztositott pénzsorsjáték első osztályu huzására kerül
1 egész eredeti sorsjegy csak **3.50** frt o. é.
1 fél « « « **1.75** frt o. é.
1 negyed « « « **90** kr. o. é.
Mindennemű megbizások, **a pénz beküldése, postautoni fizetés vagy az összeg utánvétele mellett** rögtön a leggondosabban teljesittetnek, s mindenki az állam czimerével ellátott **eredeti sorsjegyet** tőlünk saját kezeibe kapja.
A megrendelésekhez a szükséges hivatalos tervezetek ingyen mellékeltetnek, melyekből ugy a nyeremények beosztása az illető osztályokra, mint szintén az illető betétek is megláthatók és minden huzás után érdekelt feleinknek felhivás nélkül megküldjük a hivatalos huzási lajstromot. Kivánatra a hivatalos tervet előre megküldjük megtekintés végett bérmentve, és készek vagyunk nem tetszés esetében a sorsjegyet az összegnek visszafizetése mellett huzás előtt visszavenni. — A nyeremények kifizetése tervszerűn pontosan s az állam jótállása mellett történik. Csoportozatunk mindig a szerencse kegyeltje volt és érdekelt feleinknek gyakran a legnagyobb nyereményeket fizettük ki, többek között **250,000, 100,000, 80,000, 60,000, 40,000** stb márkával.
Egy ily, a **legszolidabb alapokra** fektetett vállalatnál előrelathatólag mindenütt a legélénkebb részvétre lehet bizton számitani s kérjük ennélfogva, hogy minden megbizásnak megfelelhessünk, minden megrendelést mielőbb, mindenesetre pedig **f. é. október 31-ke** előtt az alábbi czéghez küldeni.
Kaufmann és Simon bank- és váltó-üzlete **Hamburgban.**
U. i. Ezennel köszönetünket nyilvánitjuk az eddig ajándékozott bizalomért, s kérjük a hivatalos tervezet áttekintése által a nagyszerű nyerési esélyekről meggyőződni, melyeket e sorsolások nyujthatnak
11331 A fentebbiek.

HAZAI IPAR
RIGLER JÓZSEF EDE
budapesti gyártelepeinek legujabb készitménye:
ARANYMONDATOK-
kal ellátott levélpapirok és boritékok, melyek sarkaiban magyar aranymondatok foglaltatnak. Kiállitásuk többi készitményeihez méltóan a legdiszesebbnek nevezhető s mindamellett igen egyszerü, de egyszerűsége által egyike a legelegr. levélpapiroknak.
Fenti valamint a gyártelep **többi levélpapir ujdonságai** kaphatók a **belvárosi raktárban**
kecskeméti utcza 13-dik szám alatt.
Árjegyzékek kivánatra bérmentve. 1430
Gyártelep: VI. rózsa-utc. 55. sugárutról jobbra.

SALICYLSAV-KÉSZITMÉNYEK
KIELHAUSER H.
GRÁCZ.
A Salicylsav már világhirt vivott ki magának mint erjedést és rothadást akadályozó anyag, és nem csak fényesen érvényesül mindennemü belső bajok ellen, hanem czélirányos összetételben még fölülmulhatlan óvszer a **börre, hajra és fogakra nézve.** Antiseptikus hatása különösen rendkivüli; **megakadályozza a sérült szervek rothadását, s ezzel együtt eltünik az azzal járó kellemetlen szag is.**

Salicyl-toilette szappan darabja ára	35 kr.
« toilette-viz « «	70 «
« fogpor « «	50 «
« fogpép « «	60 «
« szájviz « «	60 «
« hajkenőcs « «	50 «
« hintőpor (lábak izzadása ellen) « «	50 «

9936 *Főraktár Magyarországra nézve:*
Török J. gyógyszerésznél Budapest, király-utcza 12.

A Franklin-Tarsulat kiadásában Budapesten megjelent:
GYULAI PÁL KÖLTEMÉNYEI.
MÁSODIK BŐVITETT KIADÁS.
A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL.
Ára fűzve 4 forint. — Diszkötésben 5 frt 50 kr

THEDO tanár szakállhagymája,

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép növésének eszközlésére.
Számtalanon vannak még legmagasabb rangu férfiak között is, kik szép szakállukat csupán e szernek köszönhetik. — E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti, úgy hogy általa még 13 éves ifjak is a legrövidebb idő alatt teljes szakállhoz jutnak, miről a bizonyitványok ezrei is tanuskodnak.
Eder Ferencz gyógyszerész urnak Brünnben.
A nekem küldött **Thedo-féle szakállhagyma** kitünőnek bizonyult, mit köszönetem mellett ezennel tudomására adok.
Mistek, 1879. szept. 25-én. **Otpreda József.** 846
Fürst József urnak Prágában.
Szives köszönetemet a **szakállhagymáért**; nagyon jónak találtatott. Mindenkinek a legjobb lélekkel ajánlhatom.
Schwarzbach, 1875. febr. 25. **Hirt Károly** s. k. épit. vállalkozó.
Fürst József gyógyszerész urnak Prágában.
A szakállhagyma joggal mondható csodaszernek. Alig négyheti használat után örömmel látom régi óhajtásomat teljesedésbe menni. Kérem önt stb. Teschen, 1879. máj. 23-án. **Gindra Wenczel,** órás.
Valódi minőségben **Budapesten** csak **Török József** ur gyógyszertárában király-utcza kapható; Pozsonyban **Pisztory Félixnél,** Mihálykapu. Temesváron **Tarczay Istvánnál.** 1 csomag ára frt **2·10.**

Közvetlen tengerentúli hozatal folytán igen olcsó árakon!
Gyarmatáruk, csemegék, halak.
Postán dijmentesen onnan **5 kilónként o. é.,** az **ismert** szilárd kiszolgálás mellett.

Mocca, kül. fin., kiv. tüzes	5.—	**Caviar** uj elbai, nagysz., Ko.	2.—
Menado, kül. fin., nagyszemü,	5.—	**Caviar** uj uráli, « Ko.	3.—
Ceylon gyöngy, igen fin., erős	5.—	**Ikrás hering,** uj holl., 25 kör.	1.60
Carlsbadi vegy. kül. fin.	4.60	**Kövér** « uj nagy, 30 kör.	1.50
Carlsbadi vegy. legfinom.	4.30	**Kövér** « uj kics., 90 kör.	1.30
Plantag. Ceylon, brill. szép	4.75	**Csem. sós** « ff., kics. 200 kör.	1.30
Plantag. Ceylon, legfin. erőt.	4.25	**Kieli füst. hering** legn. 1 lád. 45	1.75
Cuba kékeszöld, erőt. szép	4.25	**Kieli füst. hering** kics., 1 « 150	1.50
Bécsi vegy. kül. fin.	4.30	**Lazaczhering,** tart., n. 1 « 30	1.90
Bécsi vegy. legfin.	4.—	**Kieli küszhal** ca 200 2 K. 1.	1.15
Arany Java, nagyszemü, k. fin.	4.60	**Kieli küszhal** 2 K. 1.90, 4 K.	3.50
Java, sárga enyh. erős	4.—	**Ajók,** val. brab., K.	1.50
Cuba gyöngy, erős, szép	4.36	**Szárdinia** olajb., 8/1 v. 16/2 sz.	4.30
Gyöngy Mocca, enyh. erős	4.—	**Fr. lazacz** és **t. rák** 8/2 K. sz.	3.60
Java zöld, nagysz., szép erős	3.75	**Fr. gadócz** Dorsch Cabliau 5 K. kesz. uszó lád.	1.75
Santos ff. zöld, fin. erőt.	3.60	**Családi thea,** fek. kül. fin. K.	4.—
Campinos ff. enyhén erős	3.45	**Családi thea,** fek. ff. kiadó K.	3.50
Rio reell, erőt. tiszta	3.25	**Jam. rum,** valódi ó, 4 lit.	5.—
Afrik. Mocca, kisszemü, barna	3.15	**Arac de Goa,** legj., legf. 4 lit.	4.—
Tábla-rizs, frt 1.15, 1.30 és	1.50	**Cognac de Champ.,** k. f. 4 l.	7.—
Gyöngy-szágó, val. keletind.	1.60	**Vanilia,** 3 h. 30, 6 h. 54 kr. 12 h.	1.—
Szultán-mazsola, mag nélk.	2.30	**Stearingyertya** ff. 1 cs. 4, 5 v. 6	0.30
Marczipán mandola, édes	4.36		

Kolbász, füst. hus, sódar, szár. gyüm. főzelék- és gyümölcs-conserve, piskóta, stb., stb.
E. H. SCHULZ, Altona, Hamburg mellett.
11143 **Fennáll 1864 óta.**
Kérem a czéget üzletem **utánzóival** össze nem **téveszteni!**

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztr. tartományok számára SZELINSZKI GYÖRGY cs. k. egyet. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.
Irodalomtörténet és költészettan.

Arany János. **Toldi.** Költői elbeszélés. Bő nyelvi s tárgy magyarázatokkal ellátta *Lehr* Albert tr. 3 frt 60 kr.
Ballagi Aladár. **A magyar kir. testőrség története** Különös tekintettel irodalmi müködésére. Második változatlan kiadás 2 frt
Bánóczi József. **Kisfaludy Károly és munkái.** A költő arczképével. Két kötet 4 frt 80 kr. Vászonba kötve 5 frt 60 kr
Deák album. Emlékkönyv. Zichy Mihály rajzaival. 3 frt diszkötésben 5 frt
Dessewffy József, gróf, **irodalmi hagyományai.** Kiadta *Kazinczy* Gábor. Három kötet 7 frt 50 kr.
Erdélyi János. **A nép költészete.** Népdalok, népmesék és közmondások. Vászonba kötve 3 frt
Erődi Béla. **Költészettan.** Iskolai és magánhasználatra 1 frt 40 kr.
Ferenczy József. **Garai János életrajza.** 40 arany jutalmat nyert pályamü. A költő arczképével. 1 frt 20 kr
Greguss Ágost. **Mondások.** Az élet könyvéből. Toldalék, mondások a mesékből, vászonba kötve 1 frt
— **Arany János balladái.** Magyarázatokkal. 2 frt. Diszkötésben 2 frt 50 kr.
Gyulai Pál. **Vörösmarty életrajza.** Második kiadás. Füzve 2 frt, félbőrkötésben 3 frt
— **Emlékbeszédek.** Kazinczy Ferencz. — Pákh Albert — B. Eötvös József. — Toldy Ferencz. — Kriza János — Szigligeti Ede, — B. Kemény Zsigmond. — Gr. Széchenyi utolsó évei. — B. Jósika Miklós. — Mészáros Lázár. — Kossuth levele Deák halálakor. — A Vasárnapi Ujság 25 évfordulóján. 2 frt, félbőrkötésben 3 frt
— **Katona József és Bánk Bánja.** A költő arczképével. 2 frt vászonba kötve 2 frt 40 kr.
Halasi Aladár. **Petőfi reliquiák.** 1841—1849. Toldalék. Petőfi irodalom. 80 kr.
Heinrich Gusztáv. **Boccaccio élete és müvei** a legujabb kutatások alapján 1 frt 50 kr
— **Bánk Bán a német költészetben.** Irodalomtörténeti tanulmányok. 1 frt
— **Hartmann von Aue. Der arme Heinrich.** XIII. századi német költői elbeszélés. Bevezetéssel, jegyzetekkel és szótárral. 1 frt
Kazinczy levelezése Berzsenyi Dániellel 1808—1831. kiadta *Kazinczy* G. 2 frt 50 kr.
Magyar **koszorusok albuma.** Irói élet- és jellemrajzok. Irta *Zilahy* Károly. Tizenégy aczélmetszettel. Második kiadás, diszkötésben **4 frt**
Loskay Békény **A magyar nyelv, irodalom és müveltség története.** Második kiadás 1 frt
Maczke Valér. **Költészettan** 1 frt
Riedl A német irodalom kézikönyve. Olcsó kiadás 1 frt
Sonnenfeld Zsigmond. Dr. **Lenau élete és müvei.** 1 frt 40 kr.
Szvorényi József. **Magyar irodalmi szemelvények.** Két részben. Második kiadás. Két kötet 4 frt
— **A magyar irodalmi tanulmányok kézikönyve.** Második kiadás 2 frt
— **A magyar nemzeti irodalom rövid ismertetése.** A tanodai, növeldei s házi oktatás kézikönyve 1 frt
Toldy Ferencz. A magyar nemzeti **irodalom története** a legrégibb időktől a jelen korig, rövid előadásban. Negyedik, *Gyulay* Pál által javitott kiadás. Füzve 2 frt 40 kr Félbőrkötésben 3 frt
Toldy Ferencz. **A magyar költészet története** az ősidőktől Kisfaludy Sándorig. Második javitott kiadás egy kötetben. Czimképpel 2 frt, diszkötésben 3 frt
— **A magyar költészet kézikönyve** a mohácsi vésztől a jelenkorig. Második átdolgozott kiadás. Öt kötetben 10 frt. Kötve 12 frt
Zerkovitz Szidonia. **A magyar irodalom története költészettannal.** Női tanintézetek számára. 1 frt 80 kr.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4. szám.)

44-IK SZÁM. 1884. BUDAPEST, NOVEMBER 2. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre 6 frt | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 frt | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 frt | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

BÓKAI JÁNOS.

(1822—1884.)

Kevés ember érdemelte ki oly igazán a «jóltevő» nevet, kevés embernek füződik annyi megérdemelt áldás emlékezetéhez, mint annak, a kinek elvesztése legujabban oly széles körökben támasztott őszinte fájdalmat, kinek halálát az iránta hálára kötelezettek légióin kivül a magyar tudományos világ is, mint egyik büszkeségét, méltán sirathatja. A felebarátok szenvedését enyhiteni mindig kész buzgalom; a legnemesebb emberbaráti hivatásnak valódi szenvedélylyel, önzetlenül szentelt egész munkás élet; az alapos tudományosság, mely nemcsak mások ismereteinek elsajátitásában nyilatkozik, hanem saját buvárlatai, tapasztalatai eredményeinek szakszerü megállapitásával bőviti mások látkörét s magát a tudományt előbbre viszi; az emberbaráti igaz szeretet, mely a folytonos jótékonyságot második természetté teszi, s mindez a szerénység és gyöngédség nemes formáiban: dr. Bókai Jánost ama kevés emberek egyikévé tette, kiknek látására Diogenes letenné lámpáját, mert megtalálta, a kit keresett: az igaz embert.

A főváros egész társaságában, a királyi háztól le a napszámosig, szinte elképzelhetetlen számban van család, mely őt közvetlen jóltevői közé tartozik számitani. Hánynak ragadta ki gyermekét a halál torkából, melynek már eljegyezve volt, s hány van olyan, ma már a társadalomban tisztes állást elfoglaló, hasznos ember, a ki a szomoru hir hallatára megemlékezik: «engem is ez az ember mentett meg az életnek». És hány van olyan, az orvosi pályát választott férfiu, a kinek eszébe jutand, hogy a tanulás sokakra nézve nehéz éveiben mennyit köszönhetett az elhunytnak, ki szerényebb sorsu növendékeinek nem tanára csak, de atyai jó barátja, segitője volt. Nem volt az a filanthropikus czél, mely Bókaiban első támaszai egyikét ne találta volna meg.

Egy nagy, nevezetes emberbaráti intézet, melynek az ország ő előtte csak igénytelen kezdeteivel birt, a szegény gyermekek kórháza, első sorban az ő páratlan buzgalmának, emberbaráti szivének köszönheti lételét, fölvirágzását. Az a nagyszabásu, palotaszerü épület, pavillonjaival, ott az üllői uton, a szegény emberek szenvedő gyermekei számára, melyet az ő részvéttel teljes lelke teremte meg nekik, a Stefánia-kórház a Bókai János monumentuma.

S ha a szakmája, mint tudománykörében hátrahagyott nyomdokait keressük, ott is megtaláljuk az uj vivmányokat, melyeket ő tett a tudomány közkincseivé s melyek európai hirt biztositanak neki.

Dr. Bókai János volt hazánkban a gyermekgyógyászatnak tulajdonképi megalapitója s e téren nem csekélyebb tekintély, mint társa és barátja dr. Balassa János volt a sebészet és mütés terén.

Szerény módu polgári szülöktől Iglón, 1822-ben született. Elemi iskoláit s az algymnáziumot szülővárosában oly kitünő sikerrel végezte, hogy magok tanárai voltak azok, kik tudományos pályára buzditották. A magyar nyelv elsajátitása végett Iglóról Rozsnyóra ment, hol gymnáziális tanulmányait folytatta, mig a felsőbb osztályokat a lőcsei evangélikus lyceumban s az eperjesi kollégiumban végezte, mely utóbbi helyen a már akkor hires és kedvelt Vandrák tanártól hallgatta a bölcsészeti tantárgyakat. Hajlamot érezvén az orvosi tudományok iránt, 1841-ben Pestre jött az orvosi egyetemre. A tanfolyam alatt mint szegény fiu, maga volt kénytelen önfentartásáról is gondoskodni, s a mi a legtöbb más ifjut akadályoz tanulmányaiban, őt kétszeres szorgalomra serkentette. Egyetemünk akkori viszonyai őt arra

BÓKAI JÁNOS. *Ellinger Ede* fényképe után.